Mustaqil gazeta

HURRIYAT

№36 (240)

12–18-sentabr 2001-yil

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan

Har chorshanba kuni chop etiladi

Тошкентдаги Зебо Шамсуддинова номли маҳаллада "Помир Шайх" ўзбек-америка қўшма корхонаси қошида "Рамин Набизода" қандолат фабрикаси ишга тушди. Фабрика бир кунда 10 тоннагача 20дан ортиқ турдаги пишириқлар ишлаб чиқариш қувватига эга.

Нўъмонжон МУҲАММАДЖОНОВ олган суратлар

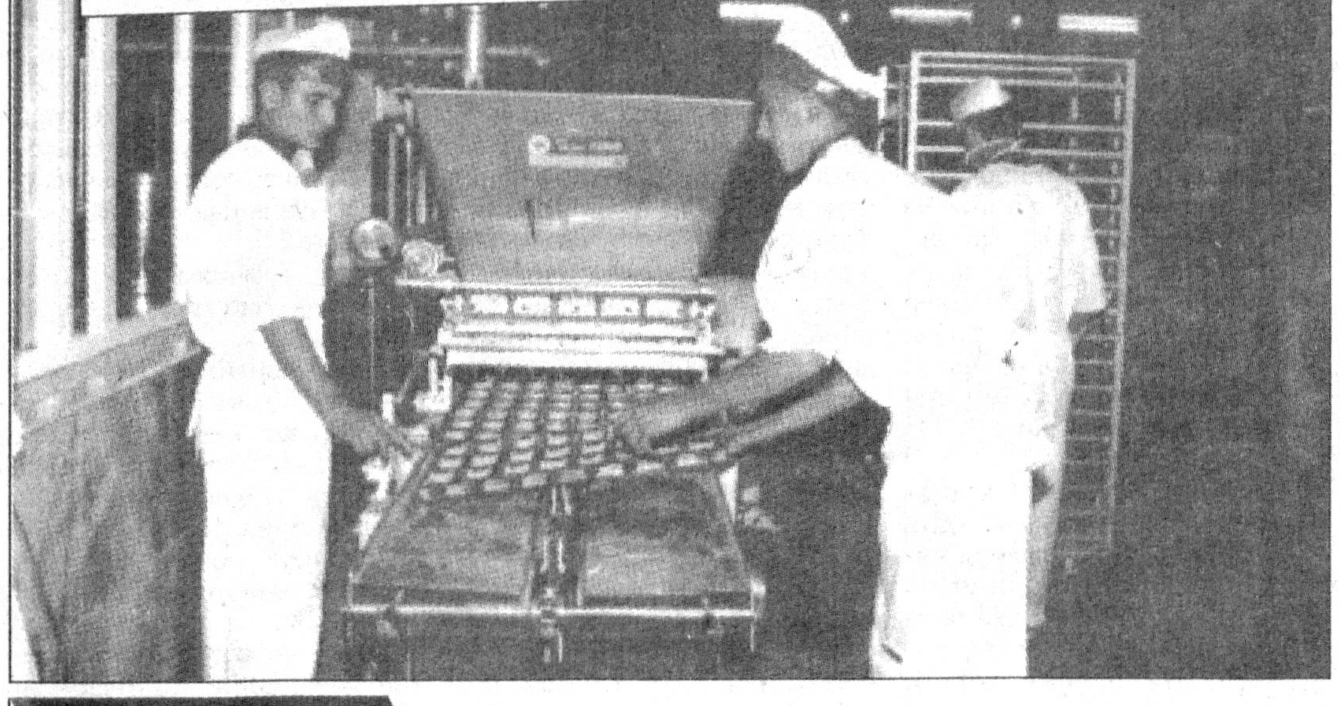

Муносабат

ЖАМИЯТ, ИНСОН ва ЖАЗО

Олий Мажлиснинг олтинчи сессияси бўлиб ўтганига, аниқроғи, Президент И. Каримов йиғилишнинг биринчи куни маъруза қилганига ярим ой бўляпти, лекин мазкур маъруза ҳамон кенг омма орасида, ҳуқуқшунослару бошқа мутахассислар орасида қизғин муҳокама этилмоқда. Оиласининг қайсидир аъзоси жазо муддатини ўтаётган минглаб хонадонда ўша куни Юртбоши ҳаққига дуолар ўқилди, маъруза матни босилган газеталар эртасига қўлма-қўл бўлди. Газета топилмаганидан маърузанинг кўчирма нусхасини фалон сўмдан пуллаганлар ҳам бўлибди.

Чунки Президентнинг маърузаси, унда илгари сурилган ғоялар том маънодаги ЯНГИЛИК эди! Дангалини айтганда, фақат Президент журъат этиши мумкин бўлган ЯНГИЛИК эди!

Энди ҳамма гап ана шу янгиликни нечоғли адолатли ва мақсадга мувофиқ равишда амалга оширишга боғлиқ. Тўғри, тегишли ташкилот ва идора вакилларига муайян топшириқлар берилди, жумладан, ҳуқуқшунослар ишга киришиб кетишди. Лекин ҳар қандай жамиятда жиноят ва жазо муаммоси ҳамиша ниҳоятда нозик ва баҳс-мунозараларга бой мавзу бўлиб қолаверади: Ўлим жазоси шартми ё йўқми?.. Белгиланган жазолар нечоғли адолатли?.. Жазолашдан кўзланган мақсадга эришиляптими?.. Жазони қандай ўташаяпти?.. Панжара ортидан чиққан инсоннинг кейинги ҳаётини йўлга қўйишда жамият ўз зиммасидаги ғоятда оғир вазифасини ўтаяптими?.. Умуман, одамлар нега жиноятга қўл уряпти, нега кечаги фуқаро бугун жиноятчига айланиб қоляпти?.. Жиноятчининг, яъни қанчадир умрини маҳбусликда ўтказган одамнинг келгусида жамиятга, бошқаларга муносабати қандай кечади?..

Бундай саволларни истаганча давом эттириш мумкин, улар ҳақида адоқсиз мулоҳазаларга берилиш мумкин. Мумкин эмас, шартдир эҳтимол, чунки ғоятда нозик ва қалтис муаммолар тўғрисида фикрлашмаслик муаммонинг мадда боғлашига олиб келиши ҳеч гап эмас.

Президент депутатларга, улар орқали бутун халққа қарата "бир ҳақиқатни айтишни истардим" деди ва одамларни ўйлашга мажбур қиладиган кўплаб ҳақиқатларни очиқ-ойдин айтди. Дарҳақиқат, ўтган 10 йил мобайнида мамлакатимизда амалга оширилган ислоҳот одимларини, улар бера бошлаган самараларни айтиб адоғига етиш қийин. Жумладан, жамиятни эркинлаштириш ҳамда суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ этиш борасида ҳам талайгина ишлар амалиётда босқичма-босқич ўз аксини топмоқда. Бироқ демократиялаштиришнинг айримлар талқин этаётгандек унчалик жўн ва оддий нарса эмаслиги шунда ҳам кўринмоқдаки, суд-ҳуқуқ тизимини эркинлаштириш ва демократиялаштириш борасида ҳали муҳимдан-муҳим масалалар олдимизда тоғ-тоғ бўлиб турибди.

Ҳар қандай жамиятда жиноятчиликка қарши кураш тизими яратилади, жазонинг энг ибтидоий ва ваҳший чораларидан тортиб то энг "маданий" услубларигача қўлланилади. Лекин инсоният тарихининг қайси даврида ёхуд қайси маконида жиноятга буткул барҳам беришга эришилган?.. Умуман, жиноят юз бермайдиган жамият бўлганмикан, бўлармикан?..

Бундан қатъи назар, жиноятга қарши кураш сира тўхтаган эмас, тўхтамайди ҳам. Ва шу ўринда яна бир савол кўндаланг бўлади: қандай хатти-ҳаракатлар жиноят саналади ва уларга қандай жазо чоралари кўрилади?

Олис ўтмишда биринчи бўлиб камон ясашни ихтиро қилган одам дарахт шохини букканликда айбланиб, жазоланган экан. Ўз даврида металлдан кема ва самолёт ясаш ғоясини илгари сурган ихтирочилар ҳам инсоният душмани сифатида умри қамоқда чириган. Сталин тузумини қоралаш уёқда турсин, доҳийнинг портретига салгина ола қараш қилган не-не бегуноҳдан-бегуноҳлар... деворларидан то дарахтларининг япроғигача қулоққа айланган даврнинг қурбонига айланиб кетишди. Бундан бор-йўғи 15 йил бурун собиқ пахта тайёрлаш саноати вазири кўпгина ҳақиқатлардан воқифлиги учун отиб ўлдирилди...

Демак, ҳар қайси жамият авваламбор бир қатор муҳимдан-муҳим масалаларга ойдинлик киритиб олмоғи шарт, яъни: қайси қилмиш қандай жиноят дея баҳоланади?.. Фуқаронинг жиноятга қўл уриш муҳити ва омилларига нечоғли барҳам берилган?.. Жиноят юз беришининг олдини олувчи механизмлар яратилганми?.. суд-ҳуқуқ идораю маҳкама вакиллари жиноят юз беришини илҳақ кутадими ёки унинг олдини олиш борасида қайғурадими?..

Маърузада мана шундай саволларга жавоб айтилди. Чунончи, "судьялар, прокуратура ва тергов органлари ходимлари, бир сўз билан айтганда, қабул қилинган янги қонунларни ҳаётга татбиқ этиши лозим бўлган кишиларнинг дунёқараши ва тафаккури анча қийинчилик билан ўзгаряпти".

Тасаввур қилайлик, "қонун пешволари" тафаккурининг жадал янгиланмаслиги оқибатида 190 сўм, 8600 сўм билан баҳоланадиган жиноятга қўл урувчиларга 5 йиллаб "срок" бериб юбориляпти. Хўш, ОДАМга, ЖИНОЯТга бундай ёндашувдан ким ютади? Жамиятми, қонунми ёки ўша ҳукмга имзо чеккан казо-казоларми?..

— Сени ўнтага қамаш керак! – дебди прокурор очиқда юриб терговга қатнаётган, ҳали жинояти суд томонидан тасдиқланмаган гумондорга дағдаға қилиб.

— Менинг шу ишим учун қамаш керак бўлса, сиздақаларни отиш керак, - дебди истеҳзо билан гумондор.

Албатта, бу латифанамо бир ҳангома (қайси гумондор юрак ютиб дилидаги бундай гапни прокурорга айта оларди?!), лекин Юртбошимизнинг суд, прокуратура ва ҳоказо ходимларнинг ўз касбига, оддий одамларга муносабати ҳақида алоҳида тўхталгани жуда тўғри бўлди. Баъзан шундай бўладики, шу тоифа касб эгалари билан юзлашганда, уларнинг муомаласидан, кўз қарашларию муносабатидан рўпарангдаги кимса – фариштаю, сен учига чиққан жиноятчига ўхшаб кўринасан. Беихтиёр ўзингдан жиноят аломатларини излай бошлайсан. Бошқалардан ҳам ҳуқуқий, ҳам моддий устунлик туйғуси уларни шу қадар ҳаволатиб юборадики... мисол тариқасида айтсам, кейинги 5-6 йил ичида биронта ёш профессионал журналист етишиб чиқмаган айрим вилоятларда, тажриба тариқасида таққосланса, ўнлаб навқирон судьялар, прокурорлар, терговчилар, ҳуқуқшунослар гуриллаб иш бошлаб юборгани нимадан далолат беради? Фикри ожизимизча, терговчи ё прокурорда бошқаларни жазога тортиш ҳуқуқи туйғуси анчагина мустаҳкам бўлгани ҳолда, одамларда ўзларини жазодан асраш ҳуқуқи туйғуси бирмунча заиф, бунинг устига ҳуқуқ пешвоси бошқалардан кўра ўзини жазоланишдан холи сезади. Бундай ҳолат мазкур касб эгаларида баъзан ортиқча ҳаволаниш касаллигини келтириб чиқаради. Ҳаволанишдан беписандликка, димоғдорликка ўтиш эса жуда-жуда осон.

Тан олиш керак, суд ва прокуратура идораларида ҳам ишлаш осон эмас, унинг ҳам ўзига яраша паст-баландликлари тўлиб ётибди, аммолекин ҳар бир маҳкамада муҳтарам Президентимизнинг қуйидаги сўзлари катта ҳарфлар билан ёзиб, кўринарли жойга илиб қўйилса фақат ва фақат фойда бўлур эди: "Давлат муассасалари, биринчи навбатда, прокуратура ходимлари бир ҳақиқатни қулоғига қуйиб олсинки, улар ҳам мана шу халқнинг бир қисми, ҳеч кимдан, оддий одамлардан ортиқ жойи йўқ. Уларни шу халқ, шу жамият тарбиялаб вояга етказган. Бас, шундай экан, прокуратура ходимлари уларни назорат қилиши эмас, балки уларга хизмат қилиши керак".

Мана шундай эслатмаларни ўқиган пайтда бир мулоҳаза туғилади: балки мамлакатимизда ҳуқуқ идоралари вакиллари хизмат маданиятининг ҳуқуқий асосларини яратиб берувчи қонунлар яратиш фурсати етмадимикан? Назаримда, "Прокуратура тўғрисида"ги қонун лойиҳасининг учинчи ўқишда амалга киритилгани шу борада олға қўйилган навбатдаги муҳим қадамлардан бири бўлиб қолади. Дарвоқе, ушбу қонун лойиҳасининг иккинчи ўқишда қабул қилинмагани, у жуда жиддий равишда қайта ишланишида ҳам Президент ташаббус кўрсатди. Сессиядаги маъруза эса ўша ташаббуснинг мантиқий ва, айтиш мумкинки, фавқулодда инсонпарварликнинг давомига айланди.

Жиноятга, жиноятчига муносабат жамиятнинг юзи, диди, унинг нечоғли истиқболлиги эканидан далолат берувчи муҳим мезон. Бу мезон эса давр талабига кўра ривожланади, шаклланади ва сайқал топади.

Мамлакатимиз Раҳбари сессиядаги маърузасида илгари сурган, ҳаммага эслатган, ҳаммани даъват этган мана шу хайрли мезонга муносиб яшаш ва ишлаш, муносабатни янгилаш ҳозирги кунимизнинг энг муҳим вазифасига айланди.

Хуршид ДЎСТМУҲАММАД

Хабар

РЕКЛАМА КЎПАЙМОҚДА

У ҳақдаги мулоҳаза ҳам

Бозор муносабатлари шаклланаётган ҳаётимизга реклама кириб келганига анча бўлди, "Реклама тўғрисида"ги қонун эса 3 йилдан бери ишлаб турибди. Қаёққа қараманг, реклама!

Республика Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш Давлат қўмитаси ҳамда Республика Давлат матбуот қўмитаси ҳамкорликда ўтказган семинар-кенгашда барча вилоятлардан матбуот ходимлари, бош муҳаррирлар, рекламага ихтисослашаётган журналистлар қатнашди. "Эндиликда рекламанинг турлари ҳам кўпайиб кетди, реклама бериш маданияти тўғрисида жиддий ўйлайдиган, бу ишни тасодифий одамларга топшириб қўймайдиган, аксинча реклама берувчи махсус ихтисослашган кадрларни тарбиялайдиган пайти келди", - Матбуот қўмитаси раиси Р. Шоғуломов шундай деб масаланинг индаллосини айтди.

"Реклама демократиялашаётган жамиятимизнинг ажралмас қисмига айланиб бормоқда, бироқ ҳар қандай ҳолатда ҳам реклама давлат ва жамият манфаатларига хизмат қилмоғи зарур, - деди Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш қўмитаси раиси А.Баҳромов. – Бу борада қилиниши керак бўлган ишларимиз жуда кўп, бевосита бизнинг қўмитага келсак, у реклама тўғрисидаги қонун ижроси назоратини ҳам ўз зиммасига олади".

Кўплаб маърузалар тингланган семинар-машғулот рекламага доир масалаларни вақти-вақти билан шу тарзда баҳамжиҳат кенгашиб олиш зарурлигини кўрсатди.

МУХБИРИМИЗ

Фарғонада

ТАДБИРКОРЛАР ЙИҒИЛИШИДА...

...рўйхатдаги биронта раҳбарга сўз берилмади

Бу тадбир ташаббуси Фарғона вилоят прокуратурасидан чиқибгина қолмай, у Истиқлол байрами арафасида одатдагидан анча фарқли, а-анча жонли ўтди.

Очиқ мулоқот қатнашчиларининг барчаси баҳоли қудрат меҳнат қилаётган тадбиркору фермерлар бўлганидан, кўпчилик вилоят адлия бошқармаси бошлиғидан каттагина маъруза кутганди, чунки адлия тизимида шаклланаётган мулкдорлар ҳақ-ҳуқуқини ҳимоя қиладиган махсус бўлимлар жорий этилган, демакки, тадбиркорларга нисбатан бўлган, бўлаётган ғайриқонуний хатти-ҳаракатлар ҳақида шу раҳбар очиқ-ойдин, лўнда-лўнда мулоҳазалар билдирмаса ким айтади!

Йўқ, ундай бўлмайди, вилоят адлия бошқармаси раҳбари тугул, ҳатто ҳоким ўринбосарлари, қатор етакчи банклар, солиқ идоралари бошлиқлари, шаҳар ва туман прокурорларига ҳам сўз тегмади.

Очиқ мулоқотни бошқарган вилоят прокурори Ю.Абдукаримов гапнинг индаллосини айтди-қўйди: "Биз бу ерга бириккита мутасаддининг рақамларга тўла маърузасини эмас, тадбиркор-фермерларнинг дардига қулоқ солгани, улар олдидаги тўсиқ ёки муаммоларни бамаслаҳат ҳал қилиш учун йиғилганмиз. Шундай экан, ҳар қанча гап бўлса, тадбиркорнинг ўзидан эшитамиз".

Раҳбарларнинг оғзига қараб ўрганиб қолмаганмизми, дастлаб ҳадеганда сўзга чиқадиган одам топилмади, залда шивир-шивир кучайди... Ким билсин, вилоятнинг турфа туманидан келган тадбиркорлар "ҳозир гапиришга гапириб қўйиб, эртага балога қолмайлик" деган андишага борган бўлишса ажабмас.

Йўқ, вилоят прокурори масаланинг бу томонларини ҳам ҳисобга олиб қўйган экан. Бу ҳолминг истиҳола билан биринчи сўз олган тадбиркор дуч келган масаладаёқ ойдинлашди.

Фарғона шаҳар марказида хусусий ошхона раҳбари бўлган аёл айтдики: "Бу нимаси, ҳе йўқ, бе йўқ электрни узиб қўйишди, оқибатда музлатгичлардаги масаллиқлар айний бошлади, суриштириб керакли идорага борсам, улар ҳокимиятни рўпара қилишади, у ердаги вакил ўзича шарт қўяди: шаҳар кўчаларини сазлаётган усталарга текинга овқат берасан, акс ҳолда солиқчиларга айтиб..."

Аёл гапини тугатолмади. Прокурор залда ўтирган шаҳар прокурори ва ҳоким ўринбосарини турғизиб, масалага ойдинлик киритиб, шу бугуноқ ёзма ахборот беришни топширди.

Шундан сўнг жонли мулоқот ростакамига жонланиб кетди. "Мавлоно" илмий-маърифий фирмасининг раҳбари чинданам маърифатли инсон экан: тадбиркорнинг доимий равишда иши тушиб турадиган банк, у ерда ўтирадиган айрим қақажон қизларнинг ноз-фироқлари оқибатида 25 варақдан иборат чек дафтарининг камида 10 таси "брак"ка чиқиши, умуман, банк ходим ва ходималарининг муомала, муносабат маданияти кўнгилдагидек эмаслигидан ёзғирди.

Айрим фермерларнинг хўжаликлар билан олди-бердиси юзасидан туғилаётган муаммолар ҳақида гап чиққанда эса йиғилиш раиси: "Марҳамат, туманингиз прокурорига учранг, Сизнинг номингиздан судга қатнайди", дея қўл остидаги ходимига ишни нақдлайверди.

Рост-да, авжи иш қизиган паллада фермернинг судма-суд чопиб юриши, маошга йўқ маблағни суд харажати учун қаёқдан топиши, бу ёқда — адвокат хизматларини ҳам ёдга олсак, шўрлик фермер нақ боши берк кўчага кириб қолиши эҳтимоли катта, шундай экан, унинг дардига прокурор қулоқ тутмаса, бошқа ким ёрдам беради?!

Тошлоқ туманидан келган тадбиркор акамиз роса-а беғуборнинг ўзгинаси экан. У киши, банкдан кредит олмоқчи эдим, шунга мунча (оладиган кредит миқдорининг 10 фоизи) пул беришим керак экан, ўзи пулга зор бўлиб турсам, улар сўраганини қаёқдан олай, дея арз-ҳол қилиб қолса бўладими?!

Шу ернинг ўзидаёқ тегишли банк бошқарувчиси ва туман прокурорига беш кун муҳлат ичида тадбиркор кўтарган масалани қонуний ҳал этиш топширилди...

Алқисса, шу куни сўз олган тадбиркорки бор, ўртага ташлаган масаласи қонун доирасида ечимини топди, 'мураккаброғи яқин кунларда ҳал этилажагига кафолатлар берилди.

Т. АКБАРОВ

Умрингизга барака!

ИШЛАБ ЧАРЧАМАЙДИГАН ОДАМ

Ёки "Ўзимизнинг Қосимов" ҳақида икки оғиз дил сўзи

Агар бирор-бир нашрнинг муҳаррири, нашриёт директори ёки оддий журналистдан: "Рустам Саидовични танийсизми?" деб сўрасангиз, у ҳеч ўйлаб ўтирмасдан: "Ўзимизнинг Қосимов-да", деб жавоб бериши аниқ. Чунки Республика "Матбуот тарқатувчи" ёпиқ акциядорлик жамияти Бош директори Рустам Қосимов аллақачон таҳририят ва нашриёт ходимларининг яқин дўсти, маслаҳатгўйи, баъзан ҳомийси, тўғрироғи, уларнинг ўз Қосимовига айланиб кетган. Бунга шубҳа йўқ.

Бундай шарафга эга бўлиш аслида Рустам аканинг катта бахти. Лекин бу бахтга эришиш асло осон кечмаган. Ўн саккиз ёшида Республика "Матбуот уюшмаси"нинг почтани ҳаво йўллари орқали жўнатиш бўлимида оддий почтальон бўлиб иш бошлаган йигит, аввало ўз касбини севиб, унинг сир-асрорларини ўрганиш билан бирга матбуот нашрларига, айниқса, уларни тарқатиш ишларига жиддий меҳр қўйди. Дастлабки иш кунларидан бошлаб ўзи тарқатаётган газета-журналнинг бебаҳо зиё эканини чуқур англаб етди. Мана, шунга ҳам 32 йил бўлибди! Ўттиз икки йилки, Рустам ака одамларга зиё улашади, зиё тарқатади. Ўттиз икки йилки, шу касбда фидойилик билан меҳнат қилади. Ана шу бебаҳо зиё туфайли элга танилди, обрў-эътибор орттирди...

Мустақиллик туфайли Рустам Қосимовнинг тадбиркорлик ва ишбилармонлик фаолияти янада кенгроқ намоён бўлди. Баъзида қийинчиликлар билан имкониятлар эшикларини очишга улгурди. Айниқса, бозор иқтисодиёти қонун-қоидаларини, йўл-йўриқларини тез илғаб, тез ўрганиб, ўзи раҳбарлик қилаётган ҳиссадорлик жамиятида жорий этди.

Ҳақиқатан Рустам ака иқтисодчи раҳбар сифатида ўз соҳасини пухта эгаллаган. Шундай бўлишга бош муҳаррирларни ҳам даъват этиб келади. Бир сўмни қандай, қачон, қаерга сарф қилишни ва бу бир сўмдан қанча фойда олишни жуда-жуда яхши билади. Хуллас, акамиз фойда келмайдиган ишни қилмайди, фоизи қайтмайдиган пулни бермайди. Ишбилармон-да! Рустам ака ҳеч қачон "йўқ" демайди, "хўп" дейди. "Хўп" дегани — кутгин дегани. Бу замонда пул олиш осон эмас. Лекин сабр-бардош билан кутган муҳаррир охир-оқибат бир нарсалик бўлади.

Қачон Рустам аканинг ҳузурига борсангиз, албатта, у кишини ишга "кўмилиб" ўтирган ҳолда кўрасиз. Бир вақтнинг ўзида ҳам сиз билан, ҳам телефонда гаплашиб ишлайверади, яъни иш столида турган даста-даста қоғозларни кўздан кечириб, баъзиларига тузатишлар киритади, баъзиларига имзо чекади, баъзиларига эса муҳр босади. Орада тез-тез сигарета тутатиб, рўпарасида ўтирган меҳмонга чой қуйиб узатади. Лекин сиз билан суҳбатлашаётган мавзусидан мутлақо чалғимайди. У кишини чалғитишга уриниш ҳам бефойда. Ҳар қандай машҳур чалғитувчининг таланти етмайди. Чунки худди шу жараёнда кабинетига қоғоз кўтариб ёки бирор муҳим савол, масала билан кириб келган ходимига ҳам қониқарли жавоб беришга улгуради. Мана сизга бугуннинг тадбиркор раҳбари, мана сизга ўз соҳасининг ишбилармони. Ҳатто бундай самарали иш услубини ривожланган мамлакатлар ишбилармонлари ўрганса арзийди.

Рустам Қосимовнинг иш вақти одамлар уйғонмасдан анча олдин бошланади. Одамлар кечқурун ётишга тараддуд кўраётган маҳалда у киши ишини тугатишга ҳаракат қилади. У ҳар кун тонгда Тошкент шаҳар киоскаларига жўнатиладиган газета-журналларни албатта кўздан кечиради, йўл-йўриқ беради, уларнинг сотилиш жараёни билан қизиқади. Вилоятларга жўнатиладиган кундалик нашрлар ҳам доимий диққат марказида туради. У киши олис-олис қишлоқларга ҳам газета-журналлар, китобларни етказиш учун барча чора-тадбирларни ишга солади. Яъни, оддий одамларнинг қалбларига ҳам ЗИЁ етиб бориши, маърифат-маънавият нурларидан улар ҳам баҳраманд бўлишлари учун фидойилик, жонбозлик кўрсатади. Шу боис Рустам Қосимовни ҳақиқий маънода зиё тарқатувчи десак, асло муболаға бўлмайди.

Агар Рустам аканинг ишбилармонлик ва тадбиркорлик фаолиятини, характеридаги куюнчаклик, фидойилик қирраларини тўла очадиган бўлсак, унинг сиймосида бугунги қаҳрамоннинг ёрқин фазилатларини кўриш мумкин.

Ҳали меҳнат таътили нималигини билмаган, дам олишнинг лаззатини татиб кўрмаган Рустам Қосимов 50 ёшга тўлди. Истагимиз: яна шунча йил ЗИЁ таратиб, худди шундай соғ-саломат, шижоат ва ғайрат билан яшайверинг, ишлайверинг, Рустам ака! Журналистлар, таҳририятлар,ноширлардан олаётган дуоларингиз ижобат бўлсин!

Ашурали ЖЎРАЕВ

НАҚЛ

Кутубхонани қаровсиз қолдирган киши ижтимоий хавфли одамдир.

Элиас КАНЕТТИ

4-саҳифа: "Боқий мўъжиза"

Баъзан таклифинг бошингга битган бало бўлиши ҳеч гапмас.

Муаммо

ҲАР ЖОЙНИ ҚИЛМА ОРЗУ

Мўмай даромад илинжида тасодифий йўллар билан ўзга юртларга борган баъзи бир ҳамюртларимиз қисмати ҳақида

Тошкент-Термиз йўналишидаги автобусда бирга қайтган ҳамроҳим узоқ Екатеринбург шаҳридан келаётган экан. Жарқўрғонлик Одил исмли бу йигитнинг саргузаштлари аввалроқ эшитганларим, унинг тақдирдошлари ҳикояларига айнан ўхшаб кетади.

Автобус ғала-ғовур азим шаҳарни ортда қолдиргач, йўлнинг узоғини яқин қилиш ниятида ҳамроҳимни гурунгга тортдим. Аввалига камгапга ўхшаган бу йигит суҳбатнинг қалови топилгач, очилиб кетди. Кейинги уч ой давомида унинг бошдан кечирганлари ҳақиқатан-да аянчли эди. Афсуски, бу воқеаларнинг барчасини матбуотда баён этишни у сираям хоҳламади. "Мусофир бўлмагунча, мусулмон бўлмас, деганлари ҳақ гап экан, — дейди Одил, — энди кўзим очилди. Ҳалиям ватанимга соғ-омон қайтаётганимга минг қатла шукрлар қиламан...

Бозор шароити барчани ҳамма нарсада эркин қилиб қўйди. Ҳатто иш танлашда ҳам. Инчунун, хорижга бориб ишлаш ниятингиз бўлса ҳамда, майли. Фақат бундай ҳолда Сиз мавжуд тартибларга амал қилиб, тегишли муассасалар ҳамкорлигида уларнинг рухсатнома ва тавсиялари билангина ҳаракат қилсангиз, марра сизники. Акс ҳолда, ўзбошимчалик, турли ҳожатбарор "фирмалар", "даллоллар" таклифига учсангиз, ҳамсуҳбатим Одилнинг кунига тушганингизни билмай қоласиз.

Одилбой бекорчи йигитлардан эмасди. Дуппа-дуруст ишига эга, рўзғорни ҳам эл қатори тебратиб турганди. "Хорижга борганлар ярим йилда машинали бўлиб қайтишаётган экан", деган ҳавойи гапларга учдими, тўрт-беш танишига қўшилиб Екатеринбург қайдасан, дея жўнаворди. Ёнида шахсини тасдиқловчи паспорт ва бир оз (таниш-билишларидан йиққан) пулдан бошқа ҳеч қандай расмий ҳужжатга эга бўлмаган кишиларни ким ҳам бегона юртда қучоқ очиб кутиб оларди? Қолаверса, ҳамма жойнинг ўз тош-тарозиси, тўғрироғи, қонун-қоидалари бор эмасми?

— Иш қидириб роса бир ой овора бўлдик, — дея ҳикоясини давом эттирди Одил. — Охири пулимиз тугади. Орқага қайтишнинг эса иложи йўқ. Қизиғи шундаки, чўнтакларимиз бўшаб қолгач, орага тушувчи даллоллар пайдо бўлиб қолди. Кейинчалик билсак, ўзларини "воситачи-ишбилармон" деб атовчи бу кимсалар аллақачон бизни кўз остига олиб қўйган, ҳар бир хатти-ҳаракатимизни назорат қилиб юришган экан. Уларнинг таклифига кўнишдан бошқа чорамиз қолмаган эди. Оғир меҳнатдан тушадиган арзимаган иш ҳақимизнинг қирқ фоизига шерик бўлиш шарти билан иш топиб беришларига рози бўлдик.

Паспортларимизни йиғиштириб олган "воситачилар" сувга тушган тошдек ғойиб бўлишди. Орадан уч ой ўтган бўлса-да, иш ҳақи берай дейишмасди. Шу вақт давомида кўрган-кечирганларимиз ҳақида гапиришга, тўғриси, тилим бормайди. Агар ўша юртда яшаб қолган ватандошларимизни тасодифан учратмаганимизда, ким билсин, қисматимиз не кечарди. Улар таниш-билишларини орага қўйиб ҳужжатларимизни қайтариб олишди. Аммо уч ойлик меҳнатимиз эвазига бирор тийин ҳам ололмадик. Минг раҳмат, ўша қондошларимиз бир оз пул топиб бизни Ватанга қайтаришди...

Термизлик Нормурод ҳам шундай "ишбилармон"лардан. Ҳали ҳаётнинг аччиқ-чучугини кўрмаган бу ёш йигит Термиздаги энг гавжум ресторанлардан бирида ошпаз бўлиб ишлаб турганди. Нима бўлди-ю, бир-икки бекорчихўжанинг гапига учиб, кўнгли узоқ Россияни тусаб қолди. Ҳамкасб ўртоқлари, ота-онасининг насиҳатларига қулоқ солишни ўзига эп кўрмади. Кўзига бели синмаган "кўквой"лар-у ярақлаган машинадан бошқаси кўринмаган бўлса керак-да! Ота-онаси уйида тўйига атаб боғлаган тўрт бош қўчқор ҳам Нормуродбойнинг йўл харажати учун бозорга солинди. Ойига юз минг сўм (ўзимизнинг пулда) маош бераман деб ваъдани катта қилган ҳамроҳига қўшилиб Московгача борган Нормуродбой кўрсаки, аҳвол мутлақо бошқача. Қозон вокзалида учратган икки нафар ўзбек йигити билан икки қардош йигитнинг: "Ҳозирнинг ўзида Ўзбекистонга қайтиб кет" деган даъватларига ҳам парво қилмади.

Нормуроднинг уста-ошпазлиги сабаб бўлганми, ҳайтовур унинг ҳужжатларини тортиб олишмаган. Аммо унинг ҳикоя қилишича, ресторанларнинг бирида бир ойдан ошиқроқ маошсиз ишлаб беради. Сўнгра Клинь шаҳридаги ошхоналардан бирида ҳам икки ойча беҳуда вақт ўтказади. Уч ой тер тўкиб тўрт танга топмагач, минг бир азобда Термизга қайтиб келади. Хайрият, бир оз маблағини харж қилмаган экан, йўлда иш берди. Акс ҳолда у ҳам "холис" воситачилар қармоғига илиниши шубҳасиз эди.

Яқинда болаликдаги дўстларимдан бири беш-олти оғайниси билан иш ва мўмай даромад ишқида Россия томонларга кетаётганлигини эшитиб, у билан учрашдим. Ҳеч бир ҳужжатсиз таваккал иш тутаётган Алишерга иложи борича хориж давлатларига фақат меҳнат биржалари ёки уларга тенглаштирилган ва айнан бандлик билан шуғулланувчи тегишли муассасалар билан шартнома тузиб боришни тавсия этдим. Тўғри, мен таклиф қилган идораларда тегишли ҳужжатлар тайёрлаш учун бир оз вақт керак бўлади. Назаримда, Алишер ана шу расмиятчиликлардан қочган кўринади. Оқибатда ўша дўстим бир ой давомида хорижни айланиб бор-будидан ажралиб қайтди. Саратов шаҳрига келиб улар энг охирги тийин маблағларини ҳам сарфлаб бўлишади. Шу шаҳарда муқим яшаб қолган тўрт-беш бойсунлик ҳамшаҳарларни излаб топишади ва уларнинг кўмагида Ватанга қайтишади.

— Ёлланиб ишлаётган ҳамюртларимнинг аҳволини ўз кўзим билан кўрдим, — дейди Алишер афсус билан. —Кимларнингдир даъватига учиб бор-буд маблағи, паспортларини олдиргач, фақат оч қолмаслик учунгина ҳар қандай ишни қилишга рози бўлаверадилар. Милиционерларга мурожаат қилишдан наф йўқ. Чунки "воситачилар"нинг ишини участка нозирлари доимо назоратга олган ва улар "воситачилар" даромадига шериклик қилишади.

Бепоён Россиянинг олис шаҳар ва қишлоқларида овора-ю сарсон бўлиб қайтган Алишер, Одилларга ўхшаган ўнлаб ҳамюртларим билан бўлган суҳбатлар жараёнида шунга амин бўлдимки, бу болаларнинг деярли барчаси қаллоблар, шунингдек, ноқонуний бизнес билан шуғулланиб келаётган тўдалар қўлига тушганлар. Ва афсуски, бунинг учун аввало уларнинг ўзларини айблаш мумкин, холос.

Мақоламиз аввалида бозор шароитларидан келиб чиқиб бизда ҳам хорижга бориб ишлаш истагида бўлган, малакасини оширмоқчи ёки касб ўрганмоқчи бўлган ёшларга тегишли расмий идоралар орқали шарт-шароитлар яратилаётгани ҳақида тўхталгандим. Хусусан, бугунги кунда минглаб ҳамюртларимиз меҳнат биржалари, бандлик фондлари ва бошқа ишончли муассасалар тавсия-йўлланмаси билан Жанубий Корея, АҚШ, Арабистон давлатлари ва бошқа бир қатор ривожланган мамлакатларда шартнома асосида ишлаб касб ўрганмоқдалар. Шартнома муддати тугаб Ўзбекистонга қайтиб келган ёшлар у ерда ўзбекистонлик ёшларга касб ўрганиш, ишлаш, вақтида дам олишлари учун барча шарт-шароитлар яратилганлигини тўлқинланиб гапиришади. Ҳатто айрим ёшлар ривожланган мамлакатлардан ўрганиб қайтган иш тажрибаларини туғилган юртларига келгач, ҳаётга жорий этаяптилар. Бу, албатта, мақтовга молик иш. Аммо ўзбошимчалик билан саргузашт қидириб, норасмий тарзда ўзга юрт кезаётган баъзи бир ёшларимиз билиб-билмай босаётган бу қадамлари билан нафақат ўзларининг ҳаётларини таҳликага солмоқдалар, балки ота-она, оила аъзоларига анчагина ташвиш ҳам орттиряптилар.

Мақоламиз давомида тилга олинган Одил, Нормурод ва Алишерларга ўхшаб таваккал иш тутган саргузаштпараст биродарларимизнинг бошидан кечирганлари худди шу хаёлда юрган бошқа кўплаб юртдошларимизга ибрат бўлармикан деган илинжда бу воқеаларни қаламга олдик. Қолаверса, бу каби ёшлар кексаларимиздан қолган: "Узоқнинг донидан яқиннинг сомони афзал" деган иборанинг мағзини қайта-қайта чақиб кўрсалар ёмон бўлмасди.

Даврон ОРИПОВ,
"Ҳуррият"нинг махсус мухбири

Мулоҳаза

ТОМЧИ ТОШНИ ТЕШАДИ

Ёхуд ғururнинг қадри ҳақида

Инсоннинг маънавий даражасини белгилайдиган омилларга жасурлик, фидойилик, ор-номуслилик, меҳнатсеварлик, ҳалоллик каби фазилатларни киритиш мумкин. Уларни ўзида мужассамлаштирган киши юртнинг, миллатнинг ифтихорига айланиши муқаррар.

Инсон қадр-қимматини яққол намоён этадиган нодир хусусиятлардан яна бири ғурурдир.

Биров ўзининг касбидан, қилган ишидан, яна кимдир оиласидаги тўкисликдан мағрур. Биз — ўзбекистонликлар шу озод юрт фуқароси эканлигимиздан, шу юртда туғилиб, яшаётганимиздан, илдизимиз шу муқаддас тупроққа чуқур ёйилганидан мағрурлигимизни яширмаймиз.

Меъёр ҳамма нарсанинг, шу жумладан, ғурурнинг ҳам қадр-қимматини белгилаши сир эмас. Қозонга меъёридан ортиқча ташланган туз овқатнинг мазасини бузганидек, ғурурга ҳам меъёридан ортиқча эрк бериш ёхуд беписанд муносабат зиён келтириши шубҳасиз. Бундай ҳолатнинг оқибатини доно халқимиз ўз мақолларида топиб айтган: "Обрўйингни йўқ қилар ортиқча ғурур" ёхуд "Ортиқча ғурур манманликка айланар".

Бу ҳикматли башоратларга турмушдан мисол келтириш қийин эмас.

Яқинда нуфузли бир идорада ишлаётган танишимнинг ҳузурига бордим. Хонада у билан яна бир ёш ходим ишларди. Салом-аликдан сўнг ёш ходим бирор иши чиқди шекилли, ўрнидан туриб хона эшиги томон юрди. Шу пайт столи устидаги телефон устма-уст жиринглаб қолди. У норози оҳангда: "Э, шу телефонлар ҳам жонга тегди. Варанглаганни варанглаган!" дея изига қайтиб гўшакни кўтарди ва зарда билан "да-а", деди...

Танишим менга маъноли қараб қўйди, ҳамхонасининг телефонда гаплашиб бўлишини босиқлик билан кутди. Ниҳоят гўшакни жойига қўйгач, ҳамкасбига кулимсираб қараб:

— Эй, укажон. Қўнғироқлардан асабингиз бузилмасин. Сиз шу ерда ўтирган экансиз, одамлар сизни қидиришаяпти, ишонишиб ўз дардларини айтишаяпти. Бундан ғурурланинг. Ҳеч ким йўқламайдиган, қидирмайдиган аҳволга тушиб қолишдан Худонинг ўзи асрасин, тўғрими? — деб менга юзланди.

Мен ёш ходимга қарадим. У қилмишидан хижолат бўлгандек ўнғайсизланди ва ҳамхонасига қараб "Узр, устоз" деди жилмайиб. Учаламиз ҳам кулиб юбордик. Анча ҳаётий тажрибага эга танишим ғурурнинг қадрини ёш ҳамкасбига, дилига озор бермай эслатиб қўйганидан мамнун бўлдим.

Ғурур туйғуси ҳар қандай шароитда ҳам манманликдан, бефарқликдан холи, табиий намоён бўлиши лозим, деб ўйлайман.

Бир пайтлар Пеле бошлиқ Бразилия футболчилари ғалабага эришган ўйинларнинг охирида стадионда ўзига хос ҳаяжонга тўла байрам бошланарди. Бразилия миллий байроғи юқорига кўтарилаётган, бу давлат мадҳияси янграётган дақиқаларда Пеле ва унинг командадошлари, стадионда ўтирган минглаб бразилиялик ишқибозлар кўзларидан қувонч ёшларини шашқатор оқизишиб, нигоҳларини ўз байроқларидан узишмасди. Бошларини мағрур кўтарган ҳолда миллий мадҳияларини куйлашарди. Яъни, бу билан улар чексиз қувонч ва фахр, бетакрор ғурур ила ўз миллатларини, Ватанларини кўз-кўз ҳам қилишарди.

Шукрлар бўлсинки, мустақилликка эришганимиздан буён озод юртнинг вакили сифатида спортчиларимиз спортнинг турли соҳалари бўйича жаҳон мусобақаларида қўллари баланд келиб, ғолибликнинг шоҳсупасига чиқаётирлар.

Биз учун ниҳоятда қадрли ва файзли ана шу дамларда бутун вужудимиз кўз ва қулоққа айланади: спортчимиз қўлларини кенг ёзиб, минглаб томошабинларнинг олқишларига жавоб қайтаради. Миллий байроғимиз юқорига кўтарилади, мадҳиямиз янграйди...

Орзиқиб кутилган ғурурга тўла дамлар!

... Бироқ ана шундай шукуҳли онларда яна ғурур тушмагур кўнгилнинг бир четини тирнайди: нега энди спортчимиз миллий мадҳиямизни ёниб куйламаяпти? Унинг командадоши бўлган бошқа ватандошларимиз нега бу пайт пастда кулишиб, туртишиб, лаш-лушларини йиғиштириш билан оворалар? Наҳотки шу ишни жиндек кейинроққа қолдиришнинг иложи бўлмаса?!

Ғолибимизнинг, мусобақада қатнашган бошқа юртдошларимиз устларидаги турли хориж фирмаларининг номлари ёзилган либосларга кўзинг тушганда "аттанг" деб юборасан беҳосдан.

Ҳа, бозор иқтисодиёти тижоратчилар учун кенг имкониятлар яратди. Пули бор одам истаган мамлакатга бориб, хоҳлаган матоҳни келтириб сотаяпти, даромадини кундан-кунга ошираяпти. Тижорат бозорларини айланганингизда тижоратчиларнинг топқирлигига қойил қолмасдан иложингиз йўқ. Расталар буюмларнинг хилига, турига қараб бўлинган.

Бунинг устига шоввоз тижоратчиларнинг "ихтисослашиб" олганларини кўрмайсизми? Бири темир-тақа буюмлари сотган, бошқаси пардозлик буюмларини ёйиб ташлаган, хуллас, ҳар бир буюмнинг ўз растаси, "ихтисослашган" сотувчиси бор. Аммо минг афсуски, зарур-нозарур буюмлар орасида ғоят ножоиз "товар"лар ҳам учрайдики, уларни сотиб фойда кўрадиганга ҳеч ким "балли!" демаса керак. Аксинча, топганинг буюрмасин, деса ажабмас. Ахир, беҳаё суратларни олиб келиб пул ишлайдиган кимсанинг "тирикчилиги" таниш, бола-чақасига сингармикан?! Бундайлар мўмай даромаддан бўлак бирор нарсани хаёлларига келтиришармикан?! Акс ҳолда шу матоҳларни уларнинг қўлларига арзон-гаровга тутқазган хорижликнинг айёр назаридан: "Бу суратлар бизда аллақачон ўз ишини қилиб бўлган, энди уларнинг қизиғи йўқ. Марҳамат, уларни олиб бориб, юртингда бемалол тарқатавер. Янаги келганингда беш тийин арзонга бераман. Чао!" деганга ўхшаш маънони уқиб олишарди. Балки ўшанда ғурурини юксак тутган азим юртнинг фуқароси эканини бу фойда бандаси бир зумгина бўлса-да эслармиди.

Миллий қадриятларимиз тикланаётган, ёшларимизни миллий анъаналаримизни, урф-одатларни қадрлаш руҳида тарбиялаш борасида кўп ишлар олиб борилаётган бир шароитда бойлик кетидан қувиб ўзлигини унутаёзган, ғурурни четга суриб қўйган айрим тижоратчиларни инсофга чақириш фурсати етди, деб ўйлайман.

Хўш, тижоратчилардан баъзилари фойданинг кетидан қувиб шу ҳолга тушди. Лекин улардан номаъқулчиликларни тарғиб этувчи "матоҳ"ларни харид қилиб, уйимизга олиб кираётган, болаларимиз қўлларига тутқазаётган сиз у бизга нима бўлди?

Ўша нарсаларни сотиб олиш учун ҳамёнимизга қўл суқишдан олдин озгина фикр қилсак маъқул эмасми? Ўшанда бежирим кўриниб хаёлимизни олган, лекин бора-бора аянчли оқибатларга олиб келиши мумкин бўлган бундай "матоҳ"лар ёнига йўламасмидик, болаларимизни ҳам уларга қўл чўзишдан қайтарармидик балки.

Ахир, томчиям бир жойга томаверса бир куни тошни ҳам тешади-ку!

Президентимиз И.А.Каримовнинг "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракатининг таъсис қурултойи қатнашчиларига йўллаган мактубларидаги "... жондан азиз болаларимизни ўзгаларнинг номаъқул тарбияси ва мудҳиш таъсирига ташлаб қўйиш — келажагимизга нисбатан кечириб бўлмас хиёнатдир", деган сатрларнинг туб маъноси, моҳиятини чуқурроқ англасак, ўзбекона бир донишмандлик билан фикр юритиб, ота-боболаримиздан мерос бебаҳо неъматлар — диёнат ва иймоннинг, ғуруримизнинг ҳам қадрига, албатта етамиз.

Зеро, ўз ғурурига эътиборли инсонни ғурур ҳам улуғлайди, юксакликка кўтаради.

Шундай эмасми, муҳтарам мухлис?

Даврон ҒУЛОМОВ,
журналист

ТУЗАТИШ

"Ҳуррият" газетасининг 2001 йил 29 август кунги 35-сонида "Халқаро почтамт" акциядорлик жамиятининг мустақилликнинг 10 йиллиги билан байрам табриги чоп этилган эди. Мазкур табрикдаги "Халқаро тезкор почтамт" сўзи "Халқаро почтамт" деб ўқилсин.

Ҳа-зил

ТЕРГОВЧИ АКАМ

Кўп бордилар,
Хўп урдилар,
Сўнг "сўр"дилар —
Терговчи акам,
Эговчи акам.

"Уч"ни "ўн", — деди,
Ўзинг ён, — деди,
Дўстдан тон,
— деди —
Терговчи акам,
Эговчи акам.

Қоғоз қоралар,
Қўлга қарарлар,
Дилни яралар —
Терговчи акам,
Эговчи акам.

Кимдир айтганмиш,
Ҳақдан қайтганмиш,
Сўзин тутганмиш —
Терговчи акам,
Эговчи акам.

Тун этди тонгни,
Қочирди онгни,
Кўрмас на ённи —
Терговчи акам,
Эговчи акам.

Виждон бор, ахир,
Қонун бир, ахир,
Оқни кўр, ахир —
Терговчи акам,
Эговчи акам.

Ким тинглар зорим,
Битдим мен борим,
Топтади орим —
Терговчи акам,
Эговчи акам.

Баҳодир ЎРИНОВ
Самарқанд вилояти, Пастдарғом тумани

"Қўша қариган"лар

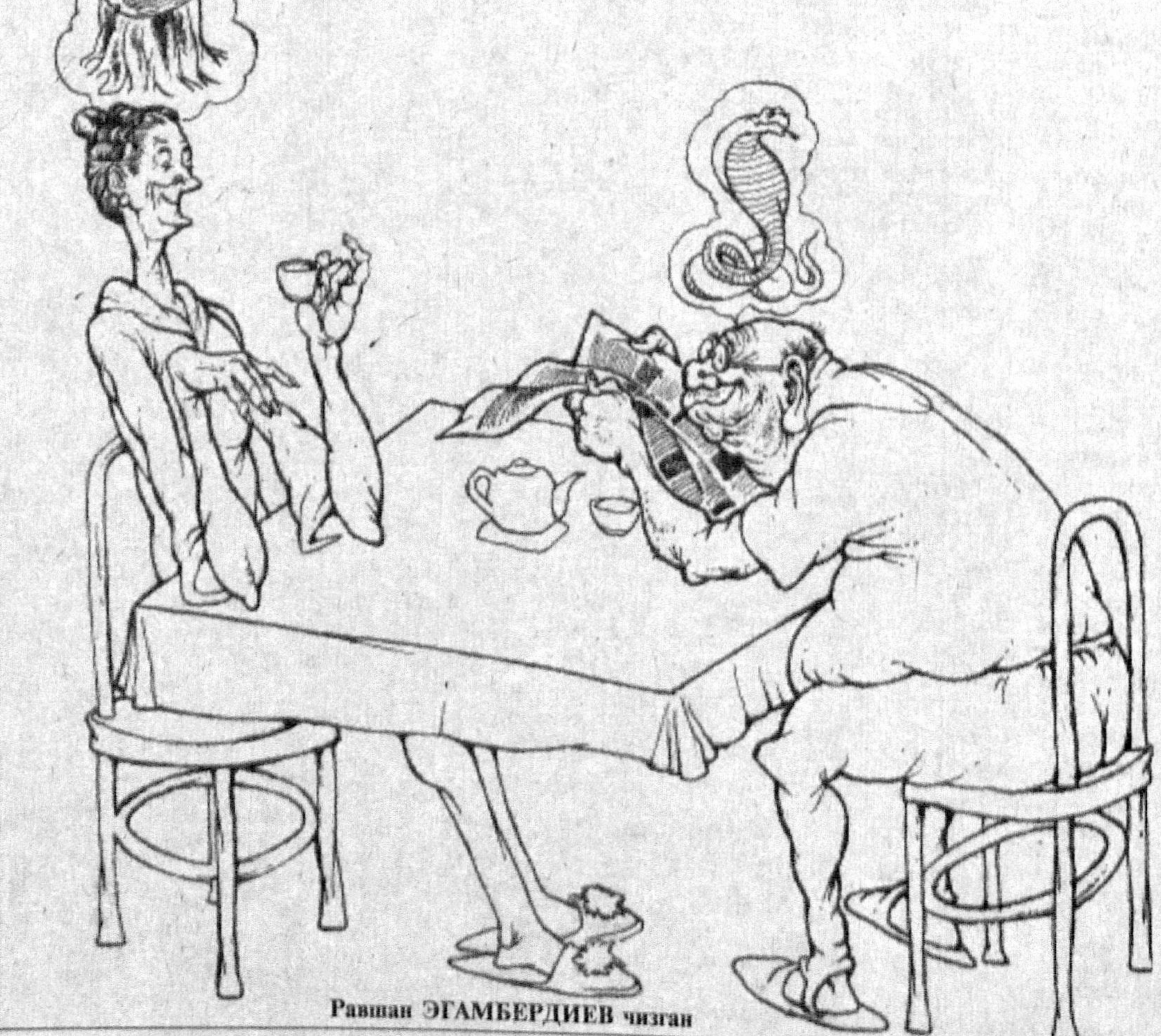

Равшан ЭГАМБЕРДИЕВ чизган

ЭЪЛОНЛАР

Собир Раҳимов тумани ҳокимияти томонидан Яхъяев Махмудходжа Бадрутдинович номига берилган 0517071 рақамли якка тартибдаги тадбиркор гувоҳномаси йўқолганлиги сабабли бекор қилинади.

* * *

"Ҳумоюн ва Гули" хусусий фирмаси тугатилади. Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой муддат ичида қабул қилинади.

"Neways Inc." компанияси

Ўзбекистонда биринчи марта ўтказиладиган Марказий Осиё дистрибьютерларининг III конвенциясига таклиф этади.

Узоқ ва соғлом умр тўғрисида мутахассисларнинг фикрини билишни истасангиз "Зарафшон" концерт залида 21-22 сентябрь кунлари соат 15.00 да бошланадиган тантанага марҳамат қилинг. Тел. 8(3712) 34-93-22

Neways — саломатлик узра энг қисқа йўл!

Фаолият

"ЎЗКИМЁЛОЙИҲА"ДА ИШ ҚИЗҒИН

"Ўзкимёлойиҳа" ягона лойиҳа-технология институтида мамлакатимиз иқтисодиёти, хусусан, кимё саноати учун зарур хом ашёлар ишлаб чиқарадиган корхоналарни барпо этиш учун лойиҳалаш ишлари бажарилади. Айни кунларда институт ходимлари Наманагандаги кимё заводи негизида целлюлоза, Самарқанддаги кимё заводида эса суперфосфат хом ашёсини ишлаб чиқаришга ихтисослаштирилган корхоналарни лойиҳалаш устида иш олиб бормоқдалар.

Суратларни Ш.АКРАМОВ олган

Институтнинг технология бўлими етакчи бўлим ҳисобланиб, асосий лойиҳалар шу ерда тайёрланади. Шуниси диққатга сазоворки, лойиҳалаш ишлари замонавий технология ва компьютерлар ёрдамида бажарилади. Бунинг учун бўлимга етук мутахассислар жалб этилган. Андрей Ли, Лариса Друс, Ойбек Шерматов ва Мариан Маъмурова каби соҳанинг жонкуяр ходимлари ҳар бир лойиҳанинг пухта ва замон талабларига мос ҳолда тайёрланишига катта аҳамият берадилар.

Бахтиёр АБДУСАТТОРОВ

Суратларда: Технология бўлимининг бош мутахассиси Андрей Ли ва етакчи муҳандис Лариса Друс ёш мутахассислар билан янги лойиҳаларни тайёрлаш ва муҳокама қилиш устида ишламоқдалар.

GLOBUS international life

Жаҳолат

ЎЗИНГИЗГА ЧОҲ ҚАЗИМАНГ

Яқинда БМТнинг Наркотикларга қарши кураш ва жиноятни чеклаш комиссарияти(НҚКЖЧК)нинг Марказий Осиё бўйича минтақавий ваколатхонасида мазкур ваколатхона ва Европада Хавфсизлик ва Ҳамкорлик Ташкилотининг (ЕХҲТ) иштирокида уюштирилган икки кунлик анжуман бўлиб ўтди. "ОАВ орқали аҳолининг наркотиклар салбий таъсири ҳақидаги хабардорлигини ошириш" мавзусига бағишланган анжуманда асосан оммавий ахборот воситалари ва нодавлат ташкилотларнинг вакиллари, расмий идораларнинг масъул ходимлари қатнашди.

Тадбирнинг илк иш кунида НҚКЖЧКнинг Марказий Осиёдаги вакили Антонелла Деледда сўз олиб бугунги кунда Ўзбекистонда 15-20 минг киши гиёҳванд сифатида расман рўйхатга олинганлиги, бироқ бу рақамлар ҳақиқий аҳволни кўрсатишга ожиз, яъни, нореаллигига урғу берди ва фақат тўғри нарсагина фойдали бўлиши, ёлғон эса йўқотишларга олиб келиши ҳақида таъкидлади. Сўзи якунида Антонелла Деледда хоним наркотиклар муаммосига қарши курашда бутун жамият ҳамкору ҳамфикрликда иш юритсагина мақсадга эришиш мумкинлигига эътибор қаратди.

Комиссариятнинг ҳуқуқни муҳофаза қилиш масалалари бўйича маслаҳатчиси Тофик Муршудлу наркобизнесни уюшган жиноятчилик сифатида таҳлил этиб, унинг ривожланиш динамикасини мисоллар асосида кўрсатиб ўтди. У минтақадаги ҳуқуқни ҳимоя қилиш органлари билан стратегик ҳамкорлик тўғрисида етарлича маълумот берди. Т.Муршудлунинг маълумотига кўра, 2000 йилда Тожик-Афғон чегарасида 1800 тонна героин ва 7 тонна бошқа наркотик моддалар ушлаб қолинган. Ёхуд яна бир эътиборли далил: Афғонистоннинг чегара ҳудудида 1 кг героин 800-1000 (баъзида ундан ҳам қимматроқ) АҚШ доллари бўлса, Англияда унинг 1 грамми 150-200 АҚШ долларини ташкил этади. Дарвоқе, Англияда мавжуд героиннинг 70-75 фоизи Афғонистонда етиштирилган "тоза"сидан саналади.

Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Ахборот-таҳлил миллий маркази директори, Ўзбекистон Республикаси наркотикларни назорат қилиш давлат комиссияси раиси ўринбосари Камол Дўстметов Ўзбекистонда наркотиклар билан ноқонуний савдо қилишга қарши курашиш чора-тадбирлари хусусида гапирди. Республика бош наркологи У.Алимов ва Тошкент шаҳар бош наркологи О.Мустафин гиёҳвандларни даволаш-профилактика ёрдами кўрсатиш мавзусида маъруза қилди.

Шунингдек, анжуманда UNICEFнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси раҳбари Р.Рудригес, KARE (Австрия) директори Ф. Кумрл, нарколог С. Франке, Е. Хольд (Австрия) ва бошқалар наркотик моддалар истеъмоли оқибатида юзага келаётган муаммолар ва уларни бартараф этиш йўл-йўриқлари хусусида сўз юритишди.

Айтиш мумкинки, икки кун давом этган анжуман ОАВ ходимларига мавзуга дахлдор бўлган кўплаб нодир маълумотларни қўлга киритиш имконини берди. Келгусида бу борада таҳлилий мақолалар чоп этиш ниятимиз бор.

Норали ОЧИЛОВ

Викторина

ТАНИШИНГ, ПОКИСТОН!

1. **Умумий ахборот.** Кўп йиллик истибдод зулмидан халос бўлган Покистон 1947 йилнинг 14 август куни ўз мустақиллигини эълон қилди. Покистон жуғрофий ва тарихий жиҳатдан жуда кўп имкониятларга эга бўлган, не-не синоатларни «боши»дан кечирган мамлакат, унда Шарқ ва Ғарбнинг тарихи ва маданияти мужассам. Шунингдек, Покистон Индуз водийси атрофида жойлашган Гандахара (7000 йил), Харрапа ва Мохенжодаро каби тарихий дурдоналарни кўз қорачиғидай асраб-авайлаб ҳам келмоқда. Покистон аҳоли сони жиҳатдан дунёда еттинчи ўринда туради, унинг заҳматкаш ва жафокаш халқи XX1 асрга дунёдаги ривожланган миллатлар билан бўйлашган ҳолда кириб келди.

2. **Жуғрофий ўрни.** Покистон 24 ва 37 даража шимолий кенглик ва 62 ва 75 даража шарқий узунликда жойлашган. Мамлакат ғарбда Эрон, шарқда Ҳиндистон билан, шимоли-ғарбда Афғонистон, шимолда Хитой ва жанубда Араб денгизи билан чегарадош. Мамлакат шимолдан Ҳимолай тоғ тизмаси, Каракорам ва Покистоннинг шимолий баландликлари билан, жануб томондан эса Араб денгизига қуйиладиган беш дарёси билан машҳур Панжоб воҳаси билан қамраб олинган.

3. **Тарих.** X1X асрнинг ярмига келиб Шарқий Британия—Ҳиндистон савдо компанияси жанубий Осиёдаги Заҳириддин Муҳаммад Бобур сулоласининг сўнгги вакилларига устиворлик қила бошлади. Худди шу пайтдан британияликлар Чор Россиясига қарши ўзларининг «катта ўйин»ларига киришди.

1906 йили Ҳиндистон мусулмонлари биринчи сиёсий ташкилотлари бўлмиш Мусулмонлар Лигасини ташкил этишди. 1940 йилга келиб эса жаноб Кайд-е-Аъзам бошчилигидаги Мусулмонлар Лигаси мустақил мусулмонлар давлатини ташкил этиш ғоясини олға сурди. Шундай қилиб, Буюк Британия 1947 йилда субконтинетни тарк этгач, икки давлат, яъни ҳинду халқи истиқомат қилган ҳудудларда Ҳиндистон, мусулмонлар истиқомат қилган ҳудудларда – Покистон давлатлари вужудга келди. 80 фоиз аҳолиси мусулмонлардан иборат бўлган Жамму ва Кашмир штати Ҳиндистон тасарруфида қолди. Вужудга келган низоларни бартараф этиш мақсадида Ҳиндистон муаммони 1948 йили Бирлашган Миллатлар Ташкилоти (БМТ) муҳокамасига олиб чиқди. БМТнинг қарорига биноан, 1949 йилда тўқнашувлар тўхтатилди ва Кашмир халқига қисқа муддатларда ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқи берилиши ваъда қилинди. Афсуски, мана, 54 йилдирки, ўтказилган тадбирлар ва кўплаб музокараларга қарамай мазкур муаммо ўз ечимини топганича йўқ.

4. **Бобурийлардан мерос ёдгорликлар**. Покистонни том маънода Бобурийлар даври меъморчилиги хазинаси дейиш мумкин. Мамлакатнинг маданий маркази бўлмиш Лахор ўз даврида буюк ўзбек шоири ва саркардаси Заҳириддин Муҳаммад Бобур томонидан забт этилган. Вазир Хон Масжиди, Жаҳонгир Мақбараси, Асаф Хон, Нур Жаҳон, Шалимар боғлари ва Хиран Минар каби обидалар буюк Бобурийлар ҳукмронлиги даврида бунёд этилган. Мултон ва Бахавалпур дурдоналари бўлмиш мақбаралар, масжидлар ва хилхоналар ҳам Бобурийлар ҳукмронлигининг дастлабки даври меъморчилиги намуналаридир.

5. **Тил.** Покистонда кўп тил ва шеваларда сўзлашилади, бу ҳол мамлакатнинг этник ранг-баранглигидан дарак беради. Инглиз тили расмий тил ҳисобланади, ҳукумат ва таълим муассасаларида шу тил қўлланилади. Шу билан бирга миллий ҳамжиҳатликни сақлаш мақсадида урду тилидан инглиз тили ўрнида фойдаланишга рухсат этилган. Урду тили турк, форс тиллари негизида пайдо бўлган. Бу тил Бобурийлар салтанатида ҳарбий тил вазифасини ўтган. Урду тилида ажойиб шеърлар битган буюк Мирза Ғолиб асли Ўзбекистондан чиққан. Ҳозирда Тошкентда кўча, маҳалла ва масжид Мирза Ғолиб номи билан аталади.

6. **Маданият.** Покистон маданияти мусулмон, ҳинд маданиятларининг қоришмасидир. Мамлакатда насронийлар, ҳиндулар, сикхлар ва бошқа дин вакиллари ёндош бахтли ҳаёт кечирмоқдалар.

7. **Миллий либос.** Покистонда европача услубда кийиниш одат тусига кирган бўлса-да, шалвар-камииз умумий либос ҳисобланади. Аёллар бошига дупатта (шарф) ёпинадилар. Эркаклар ўзига хос бош кийим киядилар ва одатда бош кийим орқали уларнинг қайси этник гуруҳга мансуб эканликларини аниқлаш мумкин. Салланинг хили кўп, яъни думалоқ, жундан, қоракўлдан тайёрланганлари бор. Покистонда одми кийиниш одат тусини олган.

(Давоми келгуси сонда)

ТАНИШИНГ, ПОКИСТОН ВИКТОРИНАСИ!

Ўзбекистон Республикасидаги Покистон Ислом Республикаси элчихонаси ўзбек халқини қадрдон Покистон мамлакати билан яқинроқ таништириш мақсадида ушбу газета орқали "Танишинг, Покистон!" рукни остида бир неча мақолалар тўпламини эълон қилмоқда ва муштарийларнинг олган билимларини синаш мақсадида қизиқарли викторинага таклиф этади. Ушбу мақолалар ва викторина саволлари газетанинг бир неча сонида чоп этилади. Викторина ғолибларини ажойиб ютуқлар кутмоқда.

Викторина шартлари:

1. *Викторинада фақат Ўзбекистон фуқаролари иштирок этади.*
2. *Викторина жавобларига қараб 1-, 2- ва 3-ўрин соҳиблари аниқланади. Агар ҳар бир категорияда ғолиблар сони биттадан ортиқ бўлса, унда жавоблар мазмунига қараб баҳоланади.*
3. *Жавоблар ўзбек, рус ёки инглиз тилида қабул қилинади.*
4. *Викторина жавобларини ва саволлар варақасини сўнгги саволлар чоп этилгунча йиғиб юринг. Улар жами бир йўла Покистон элчихонасига почта, факс орқали жўнатилади ёки олиб келинади.*

Манзил: Тошкент шаҳри, Собир Раҳимов тумани, Абдураҳмонов кўчаси, 15-уй. Факс: 144-08-76 ёки 144-73-99. Мурожаат учун телефонлар: 48-25-60; 48-11-70

Саволлар газетанинг навбатдаги сонида берилади.

РАҚАМ

Гиёҳванд моддаларни истеъмол қилиши туфайли СПИДга йўлиққан биринчи бемор Нью-Йоркда 1981 йилда рўйхатга олинган.

Ҳамкасб

УМР КАРВОНИ

Даврон ҒУЛОМ 60 ёшда!

Вақт олдида инсон умри заррабин билан зўрға кўринадиган заррадан ҳам кичик нарса. Ёшлик бебошлиги, ўсмирлик орзулари, рўзғор ташвишлари, қарабсизки, карвон аллақанча сардобалар, қўналғалар, тоғу тошларни ортда қолдириб кетибди.

Даврон акани вилоят марказидаги Матбуот уйида кунда кўраман. Бу масканда ишлаётган ижодкорларнинг кўпчилиги у киши билан самимий кўришиб, суҳбатда бўлишади. Лекин ҳар кун кўриб саломлашиб турган кишингни аслида билмас экансан. Билганлар ҳам уни шунчаки расмиятчилик нуқтаи назаридан билишади. Сабаби Даврон ака Ғуломов камгап, камсуқум, деҳқонтабиат, ўзини тарозига солавермайдиган дилгир инсон. Бир гал қовурғасига ботмадими, ўшандайларнинг кўчасидан ҳаргиз ўтмайди. Баландпарвоз, мақтанчоқ, таниш-билишларнинг суҳбатидан ўзини четга олиб юради. Дилтортар дўстлар даврасида кўнглини очади, қалбидаги не-не иқлимлардан сизни баҳраманд қилади. Қулфи очилмаганда эса ундан оддий гапни ҳам суғуриб ололмайсиз.

Кўринишидан самимий, ҳаракатлари болаларникига ўхшайди. Шу сабабли ҳам катта-кичик у киши билан ҳеч иккиланмасдан муомала қилаверади. Ўн беш йиллардан буён саломалликмиз. Кунда-кунора кўришиб турамиз. Бирор марта Даврон аканинг ишидан, рўзғоридан, касбидан, дўстларидан ёки шароитидан нолиганини эшитган банда эмасман. Қотмадан келган, дароз бу одам аслида ор-номус, шукр ва қаноат кишиси. Яна бир гапки, у мингларни мақтаган, ҳимоя қилган бўлса бордир, лекин мақтанган ва туҳмат қилишганда ҳам ўзини ҳимоя қилишга уринмаган инсон. Ана шундай ҳамкасбимизнинг ёнма-ён ишлаб олтмишга кирганини эшитганимда ишонгим ҳам келмади.

Ижодкор халқига хос инжиқлик Даврон акада ҳам бор. Лекин бу бошқачароқ инжиқлик. У киши ғаму ташвишини бировга дастурхон қилмайди, дарду қувончини ўзи елкалаб келаётган ижодкорлардан. Тақдирнинг раво кўрган яхши-ёмон қисматларига ёшлигидан кўникиб, шукрона айтиб ўрганган. Балки қаттол давр ёшлигида уни шунга ўргатгандир. Ҳар қалай, инсоннинг табиати, феъл-атвори у туғилган оила, муҳит ва давр билан бевосита боғлиқдир. Айни иккинчи жаҳон уруши бошланиб, дунёга ўт кетганида Ғуломовлар оиласида уч ўғилдан сўнг кенжа фарзанд туғилди. Ана шу кенжа ўғил — Даврон дунёга келиб, атак-чечак бўлмасдан уруш ва қаҳатчилик даҳшатини жону-жисми ва мурғак онги билан қарши олган авлод вакилларидан бири. Акалари уруш деган ёвуз балонинг қурбони бўлишди. Болалигиданоқ оила хуржуни елкасига тушган Даврон қишлоқнинг, колхознинг ўтидан кириб сувидан чиқди. Ўрта мактабни тугатиб, Термиз қурилиш материаллари корхонасида ишлаб, оила қаддини тиклади. Ҳарбий хизматни ўтаб қайтгандан сўнг, Тошкент давлат университетининг филология факультетига ўқишга кирди. Оила шароитининг оғирлиги туфайли биринчи курсни тугатгач, ўқишни сиртқига айлантирди.

— Ҳаёт чорраҳасида турган бир пайтларим эди. "Ленин байроғи" вилоят газетасининг мухбири, устозим Ҳамид Раҳмонов қўлимдан етаклаб Термиз туманидаги "Илғор" (собиқ "Ленинчи") газетаси таҳририятига олиб борди. Болаликдан туман ва вилоят газетасига ёзиб юрардим. Раҳматлик Зоир Муллажонов деган киши муҳаррир экан. Дарҳол у-бу нарса ёздириб, хат ишлатиб, имтиҳон қилган бўлди. Талабга жавоб берган бўлсам керак-да, оқ фотиҳа бериб 1976 йили адабий ходимликка қабул қилишди, — дейди Даврон Ғуломов. —Ўшандан буён газетадан, ижоддан ажрала олмайман. Газетанинг нони қаттиқ, заҳмати оғир, гирдоби чексиз, сеҳри чуқур бўлар экан. Неча бор бу соҳани тарк этишга жазм қилганман. Лекин қўлимдан келмаган.

90-йилларгача Даврон ака бизнинг туманда муҳаррир бўлиб ишлади. Ҳар қалай, Музработ туман "Меҳнат зафари" газетаси мавзу жиҳатидан ўзгарди. Вилоят марказидан қатнаб ишлайдиган муҳаррир босмахонани ёки таҳририят ҳовлисига барча ходимлардан ярим соат олдин келиб турарди. У кишини қишнинг қаҳратони, ёзнинг жазирамасида йўлда машина кутиб турганини кўриб, ич-ичимдан ачинган жойларим кўп бўлган. Наҳотки, олтмиш чақирим йўлдан келиб ишлаш бир ёшга бориб қолган ижодкор учун шунчалик зарур бўлса, деб ўйлардим. Йиллар ўтиб бунинг касбга бўлган, ижодга бўлган қизиқиш ва эътиқод эканини англаб етдим. Ўзининг айтишича, Соатмурод Жўрақулов, Норқул Ҳайитқулов, Жаббор Ваҳобов, Теша Сайдалиев, Ҳамид Раҳмонов каби забардаст журналистлардан ижодий сабоқ олиш билан бирга уларнинг энг яхши хислатларидан бир-бир чимдим ўзлаштиришга ҳаракат қилган.

Биз ғоҳида бугунги кун матбуоти, сафимизни тўлғазаётган ёш ижодкорлар хусусида суҳбатлашиб қоламиз. Даврон Ғуломовнинг бу борада ҳам ўзига хос фикри бор:

— Ўқишни битириб келаётган ёшлар орасида иқтидорлилари анчагина. Лекин кўпчилигида касбга бўлган маъсулият етишмайди, назаримда. Ахир таҳририятда, нашриётда ёзилмаган ички бир тартиб ва қонунлар мавжуд. Касб маданияти деганда чиройли кийиниш, сипойи салом-алик тушунилмайди. Бунга ижодкорнинг ички маданияти ҳам киради. Айни пайтда матбуот нашрлари кўп, ёшлар бунисини бўлмаса, бунисини дегандай, муҳаррир сал қаттиқроқ гапирса, ишни ташлаб кетишаверади. Ўзига нисбатан талабчанлик, қаттиққўллик қилолмаслик ижодкорнинг фожеаси, ижоднинг инқирозидир. Шу маънода журналист, ижодкор оғир тош бўлиши керак.

Бу Даврон Ғуломовнинг шу соҳадаги қараш ва фикрларидан бир чизги, холос.

Газетачилик жуда машаққатли иш. Даврон Ғуломов Термиз шаҳар партия қўмитасида, вилоят маданият бошқармаси, китобсеварлар жамиятида ҳам бир муддат фаолият кўрсатган.Яна бир гапки, Даврон ака манзилга етдик, деб қўл қовуштириб ўтирганлар хилидан эмас. Вақтли матбуотда муаммоли мақолалари, ҳикоя ва ҳажвиялари билан қатнашиб келаяпти. Пойтахтдаги нуфузли нашриётлардан бири у кишининг "Маънавият гулшани" деб номланган очерклар тўпламини чоп этиш арафасида турибди. Яқинда "Бодил-банкрот" деган ҳажвия қиссасини ёзиб тугатди. Ижод ва умр карвони кун, дақиқа сайин ўтиб борса-да, ижодкор ҳали толиқиш деган нарсадан йироқ. Уч ўғил, икки қизнинг меҳрибон отаси, тадбиркор оила бошлиғи, ёшларнинг устози, матбуот жонкуяри Даврон Ғуломов ҳамон карвоннинг бошида бормоқда. Биз эса у кишига фақат узоқ умр ва ижодий парвозлар тилаб, ҳамиша болаларингиз ва шогирдларингиз ҳузур-ҳаловатини кўринг, деган тилак билан қоламиз.

Сафар ОМОН

Сурхондарё вилояти

Матбуот

IPIни БИЛАСИЗМИ?

XX асрнинг 50-йиллари. Дунёнинг катта қисмида қирғин-барот уруш келтирган асоратларни тиклаш давом этаётган бир паллада жамиятнинг тиниб-тинчимас вакиллари — журналистларни халқаро миқёсда бирлаштириш зарурати пайдо бўлди. Бу ташкилот эса ҳар ерда ҳозиру нозир дунё журналистлари фаолиятида маънавий муштараклик ҳосил қилиши керак эди.

Айни шу зарурат туфайли 1950 йили Нью-Йорк шаҳрида дунёнинг 15 мамлакатидан келган газета, журнал, радио, телевидение, ахборот агентликларининг муҳаррирлари, раҳбарлари томонидан журналистларнинг халқаро ташкилоти — International Press Institute га асос солинади. Ташкилот ўтган йиллар давомида узоқ шаклланиш даврини босиб ўтди. Ҳозирга келиб, IPI таркибида 100 дан ортиқ миллат вакиллари бўлган минглаб журналистлар фаолият олиб боради. IPI нинг штаб-квартираси Австрия пойтахти Вена шаҳрида жойлашган. Ташкилотнинг кенг кўламдаги фаолиятига аъзо давлатлардаги миллий қўмиталар ёрдам беришади. IPI нодавлат халқаро ташкилот сифатида БМТ, ЮНЕСКО, ЕХҲТ каби нуфузли даргоҳларда маслаҳатчи мақомига эга. У ўз фаолиятида матбуот эркинлигини ҳимоя қилиш, журналистларнинг хавфхатарсиз ва ҳеч қандай аралашувларсиз фаолият юритишига имкон яратиш, журналистлар тажрибаси ва касбий маҳоратини ошириш бўйича йиғинлар ташкил этиш, дунё бўйлаб эркин ахборот алмашинувини таъминлаш каби муҳим вазифаларни амалга оширади. Халқаро ташкилот мутахассислари дунё мамлакатларида сўз эркинлиги қай даражада таъминланаётгани борасида кузатувлар олиб боради. Агар бирор мамлакатда сўз, матбуот эркинлигини чеклаш ҳолати юз берса, ташкилот ўша давлат ҳукуматига норозилик келтириш ҳуқуқига эга. IPI нинг олий бошқарув органи йилда бир маротаба чақириладиган Жаҳон Конгрессида ташкилотга аъзо журналистлар билан биргаликда давлат раҳбарлари, нуфузли сиёсатчилар ҳам иштирок этади. Умуман, Конгресс ташкилотнинг бир йиллик фаолиятидаги сарҳисоб вазифасини ўтайди. Шу асосда ҳар йили "IPI Report" (IPI ҳисоботи), "World Press Freedom Review" (Жаҳон матбуот эркинлиги шарҳи), "Congress Report" (Конгресс шарҳи) каби ойлик ва йиллик нашрлар чоп этилади.

Бугунги кунда халқаро журналистлар ташкилоти Шарқий Европа ва собиқ Иттифоқ таркибига кирган республикаларга катта эътибор қаратмоқда. Биз учун қувонарли жиҳати шундаки, дунёдаги энг кучли журналистлар жамланган мазкур ташкилот аъзолари орасида ўзбек журналисти ҳам бор.

Собиржон ЁҚУБОВ

Таълим

АҚШда ЎҚИМОҚЧИМИСИЗ? ШОШИЛИНГ

Америка Қўшма Штатлари 2002-2003 ўқув йили учун ўнта таълим дастури эълон қилди. Дастурлар АҚШ давлат департаменти томонидан молиялаштирилган бўлиб, жаъми харажатлар учун 3 млн. доллар сарфланиши мўлжалланган. Шу муносабат билан бўлиб ўтган матбуот анжуманида АҚШнинг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Жон Хёрбст сўзга чиқди. Шунингдек, Америка Халқаро кенгаши ҳамда Халқаро Илмий тадқиқотлар ва олимлар айирбошлаш кенгашининг мамлакатимиздаги ваколатхоналари, АҚШ элчихонасининг Таълим ва маданият бўлими раҳбарлари иштирок этиб, журналистларни қизиқтирган саволларга жавоб беришди.

Демак, ACCELS 2002-2003 ўқув йили учун қуйидаги дастурларни бошқаради:

- Озодликни қўллаб-қувватлаш фаолияти бўлажак раҳбарлар алмашуви;
- Озодликни қўллаб-қувватлаш фаолияти (бакалавр);
- Эдмунд С.Маски/Озодликни қўллаб-қувватлаш (магистратура);
- Олий ўқув юртлари ёш ўқитувчиларини ривожлантириш;
- Инглиз тили ва америкашуносликни ўқитиш бўйича АҚШ-Ўзбекистон аълочилик мукофоти;
- АҚШ-Ўзбекистон таълимда ҳамкорлик;
- Юқори синфлар ўрта таълим лойиҳаси;

Юқорида номлари зикр этилган дастурлар бўйича янаги ўқув йилида тахминан 120 талабгор грант билан тақдирланиши кутилмоқда.

Умуман олганда, ўнта таълим йўналиши бўйича ўзингизни қизиқтирган барча саволларга қуйидаги телефон рақамлари орқали жавоб олишингиз мукин:

АКСЕЛС 152 12 81/6
АЙРЕКС 139 10 58/ 55 70 25 /55 83 58
АҚШ элчихонаси 133 70 96 /133 59 74

Саргузашт

Дадахон НУРИЙ

БОЙСУН ЖУНГЛИЛАРИДАН КАНДИ ЎРМОНЛАРИГАЧА

ҲИНДИСТОН. МИНГ ЙИЛДАН СЎНГ

Дебоча

Тақдири азал ҳукмими, чархи кажрафторнинг тақозоси шундай эканми, "Ҳинд сори юзланган" бобокалонларимизнинг ҳоки-пойи олис сарҳадлари тупроғига қоришиб кетган афсонавий бу юрт тили — ҳиндустонийни (12-13 ёшимдан) қизиқиб ўрганишга киришгандим.

Бу мамлакат ҳақида ёзилган китобларни истаб-сўраб топиб, бирортасини қолдирмай ўқиб чиқардим.

Биринчи устозим озғиндан келган, баланд бўй, ҳабашдай қоп-қора, жуда меҳрибон инсон Мадан Моҳан Хардат бўлган. У киши урушдан сўнг "ҳақиқат" излаб Ҳиндистондан СССРга келади, қандайдир "айб" билан ҳибсга олинади. "Сталин қамоқхоналари"да узоқ ўтириб, шахсга сиғиниш танқид остига олинган йиллар озодликка чиққач, Тошкентнинг Чилонзорида яшарди...

Тил ҳақида мукаммалроқ сабоқни иккинчи ўқитувчим, Деҳли университетининг профессори Қамар Раис соҳибдан олганман.

Бир куни устоз Мадан жи Ҳиндистонда чоп этиладиган "Милап" газетасини кўрсатиб қолди. Унинг саҳифаларида бош муҳаррир Рамбир Сингнинг камина ҳақидаги мақоласи босилганди.

Кўп ўтмай бизнинг газеталар ҳам расмий хабарда номимни эслаб ўтишди: ўшанда, 1956 йилнинг ўрталари Ҳиндистон президенти Режендра Прасад жаноблари Тошкентга ташриф буюрган, ул зот билан қисқа мулоқотда бўлиб, таҳсинига сазовор бўлгандим.

Талабаликнинг биринчи таътил йили уйга борганимда "дадам-дадам" (асли исмим Ғиёсиддин бўлган экан) дея эркалаб, ялаб-юлқайверадиган Ачахон бувимнинг айтган гаплари ҳеч эсимдан чиқмайди:

— Ҳиндиларнинг тилини ўрганяпсанми? Яхши қипсан. Улар жуда машшоқ, ўйинчи халқ бўлади. "Тоғорани чалса ҳам, ҳинди чалсин" деган гап юрарди. Менинг тўйимда сурнай, ноғора чалиб, роса томоша кўрсатишган. "Аёлларининг пешонасида ҳам кўзи бўлади" деб қўрқитишарди.

Мен кейинчалик Ҳиндистон тарихи, маданияти, фалсафасига ҳамда ҳаётига оид адабиётлар билан ўзбек, ҳинд, рус тиллари орқали янада кенгроқ танишдим.

Буюк ҳамюртимиз Абу Райҳон Берунийнинг "Ҳиндистон", тарихчи олим Пальм Даттнинг кўпроқ марксистик бирёқламалик руҳида ёзилган "Ҳозирги Ҳиндистон" китоблари доимий ҳамроҳим бўлиб қолди. Қизиғи шундаки, биринчи китоб 1030 йилда, иккинчиси эса 1940 йилда ёзиб битказилган, улар оралиғини роппа-роса 910 йиллик масофа ажратиб турарди. Демак, менинг бобокалонларим минг йиллар олдиноқ Ҳиндистонга қизиқишган, унинг ўша давр ҳаётини тарих зарварақларига бошқалардан аввал, ҳаққонийроқ қилиб битиб кетишган.

"Ҳиндистон" асари 1887 йили арабшунос олим Эдвард Захау томонидан Лондонда араб тилида, бир йил ўтгач, инглиз тилида босилиб чиққандан сўнг Ғарб дунёси олимларини ҳайратга солди, илми тарих аҳли орасида катта шов-шувга сабаб бўлди.

Машҳур шарқшунос олим В.Р.Розен "Ҳиндистон" китобини "Қадимги ва ўрта аср Ғарб ва Шарқ адабиётида мисли кўрилмаган нодир ёдгорлик" деб баҳолайди. "Беруний, — деб ёзган эди машҳур ҳинд тарихчиси С.К.Читтержи, — биринчи ҳиндшунос олим бўлиш билан бирга, барча давр ҳиндшуносларининг энг улуғ устози ҳамдир".

Боболарнинг оламшумул салоҳияти билан фахрланиб, фарзандлар ҳамиша уларга эргашганлар. "Орзуга айб йўқ" деганларидек, мен ҳам Беруний ҳазратларига ҳавасмандлик қилсам, ул зотнинг муборак этакларидан тутсам, шаккоклик бўлмас, худонинг ўзи кечирар деб ўйлайман.

ТЕКИН ТОМОША

Деҳлидаги савдо расталари билан тўлиб-тошган "Палика базар" ерости шаҳарчаси жинкўчалари бўйлаб айланиб юриб, одам ғуж яланглик устидан чиқиб қолдим.

Нарироқдаги кичкина дўкон қаршисида икки киши сан-манга бориб даҳанаки "жанг" қилар, улар ҳали ёқалашишга бориб етганларича йўқ эди.

Ажабки, баҳс авжга минаётган томондан "қур-р-е, қур-р-е" деб қир бағрида пода ҳайдаётган чўпонларнинг овозига ўхшаш дағалроқ таниш оҳанг қулоғимга чалиниб қоларди.

Қалами матодан бизнинг яктак-иштонни эслатувчи дҳотий кийган иккита "томошабин"нинг бир-бирига айтаётган сўзларини эшитдим: "Ҳой-ҳой! Бало экан. Бошидаги дўпписига қараганда бу ерликка ўхшамайди. Лекин бемалол ҳиндустонида гапиряпти!" "Э, Лаллу жи, қизиқ экансан. Либосини ўзгартириб олиб, минг қиёфада товланиб юрувчи лўттибозлар камми бизда? Савдогар билан ўзимиз баҳслашолмаймиз-у, чет элликка йўл бўлсин!"

Уларнинг бу гаплари мени қизиқтириб қолди, одамлар оралаб олдинга юрдим.

"Ана, яна битта дўппили! Энди жанжал авжга чиқади. Сардар жининг аҳволига вой!" Бу сўзларни бaралла овоз билан ҳозиргина гап сўқишиб турган кишилар орқамдан айтиб қолишди.

Ҳақиқатан бақир-чақир бўлиб турган ерга яқинлашарканман, аввал тўрт гулли дўппи кийган кишининг бошига, сўнг бесўнақай гавдасига кўзим тушди.

(Давоми бор)

Ўзингни англаб ет!
Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир **Хуршид ДЎСТМУҲАММАД**

Таҳрир ҳайъати: Азамат ЗИЁ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амирқул КАРИМОВ, Абдуқаюм ЙЎЛДОШЕВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс:
Якка обуначилар учун — 233 Ташкилотлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик концерни босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 19.00
Буюртма — Г - 2542

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин. Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat kompyuter markazida terildi va sahifalandi. Sahifalovchi: Sh.SAYDALIYEV

БОҚИЙ МЎЪЖИЗА

Бадиа

МУТОЛАА ҲАМ МУҲАББАТДЕК ЛАЗИЗ!

Мамлакатимизда китоб нашр этиш, китоб савдосини йўлга қўйиш тубдан янгиланмоқда. Нашриётлар кўпайди. Китоб чиқариш қийинлашди, деб нолийдиганлар, ана, қатор-қатор китоб расталарига борсинлар, янги-янги китобларни варақласинлар. Яқинда Фарғонада Ҳазиний номидаги кутубхона очилибди деган хабар берилди. Сенсациями? Китобнинг қадрига етган, ҳеч бир кунини мутолаасиз ўтказолмайдиган одам учун сенсация!

Кўнгилга ёққан битта янги китобни кўриш, қўлга олишнинг ўзи сенсация! Чунки, чуқурроқ ўйлаб кўрилса, фалсафаси ва моҳиятидан келиб чиқилса, сўз – илоҳий ҳодиса ахир! Сўз эмас, ҳатто...

"Тилла тақинчоқларни, бошқа нодир буюмларимни юқори қаватлардаги хоналарга жойлаштираман, чунки уйимга ўт кетгудай бўлса, уларни шошилинчда тепа қаватлар деразасидан улоқтиравераман, китобларни эса... Ҳар китобда озмунча сўз борми, ўша озмунча сўзда озмунча ҳарф борми?.. Ҳарфлар – Яратган эгамнинг ҳадялари ахир. Тепадан ирғитилса, улар озор чекади, китоб жабрланади. Китобни жабрлаган одам... мен китобга озор етказолмайман. Китобга озор етказсам, сўнг мен уларга қай кўз билан қарайман, уларни қай виждон билан қўлга оламан?.. Китобга ҳатто чанг-ғубор қўнишига ҳам тоқат қилолмайман, чанг босган китоб... мен учун бундан мудҳишроқ манзара йўқ дунёда. Мутолаа онларидан кўра саодатлироқ лаҳза йўқ инсон учун. Китоб ўқишдан маҳрум этилган инсон ўзини кўр бўлиб қолгандек ҳис этади. Мутолаадан чалғитувчи ҳар қандай сабаб – хиёнат демакдир..."

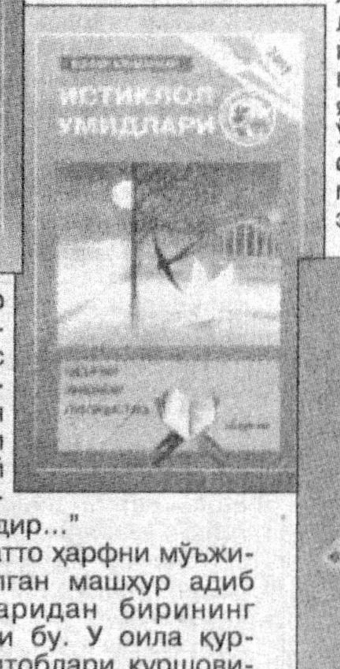

Сўзни, ҳатто ҳарфни мўъжиза деб билган машҳур адиб қаҳрамонларидан бирининг изтироблари бу. У оила қурмайди, у китоблари қуршовида яшайди, бирон-бир лаҳзасини китобсиз тасаввур қилолмайди.

Ҳаётини китобсиз, мутолаасиз тасаввур қилолмаслик ҳар бир одамнинг, ҳар бир оиланинг маънавий дунёсидан, инсоний баркамоллигидан далолат.

Сўнгги 50 йилда, кейинги 500 йилдагидан кўра кўпроқ китоб нашр этилибди...

Тўхтовсиз сув шариллаб оқиб ўтган шоввани кўз олдингизга келтиринг. Китоб дарёси ўша шоввадан кам эмас. Бу дарёни тўхтата оладиган куч йўқ дунёда, бундай дарёси оқишдан тўхтаган халқнинг денгизлари қуриб кетиши жуда-жуда оддий ҳолга айланади. Бундай халқ маънавий бўҳронга, мафкуравий таназзулга ҳам кўниб яшайверишга одатланади. Ўқиган одам эса ҳеч нарсадан чўчимайди, чунки у маънавий бўҳронлардан эсон-омон ўтиш йўлларини билади, аксинча, ўқиган одамдан айримлар қўрқади. Чунки у кўпчиликни озодлик сари ўз ортидан эргаштириб кета олади. Шундай туйғу халқнинг маънавий-ботиний қудратига айланганлари сайин эса, халқнинг жипслиги орта боради.

Китоб нашр этилмоқда...

Ўзбекистон Давлат матбуот қўмитаси, мана, бир неча йилдирки, "Истеъдод" туркумида ёш ижодкорларга ҳомийлик кўрсатиб келмоқда. Мустақилликнинг 10 йиллиги арафасида бу хайрли ишнинг навбатдаги нашри китобхонлар қўлига тегди! "Ёзувчи" нашриёти нашр этган "ИСТИҚЛОЛ УМИДЛАРИ" альманахидан 40 га яқин шоир, ёзувчи ва публицистнинг сара ижод намуналари жой олди. "Истиқлол ёшларига қараб мен қувонаман, - деб ёзди Абдулла Орипов китобдаги дебоча сўзида, - мана шу юртнинг, мана шу табаррук тупроқнинг, ўзбек деган қадим миллатнинг шонини дунёга байроқ қила олишга қодир авлод келаётир".

Миллат шонини байроқ қила олувчи авлод келаяпти!..

"Биз ҳамма нарсадан манфаат қидирган каби Истиқлолдан ҳам негадир манфаат қидирамиз. – деб ёзибди тўпламга кирган мақоласида ёш журналист Акбар Жонузоқов, - Ваҳоланки, истиқлолдан манфаат – ватандир!"

Ёзувчи ва публицист Ашурали Жўраев Истиқлолнинг 10 йиллигига "ДИЛ ГАВҲАРИ" китобини тортиқ этди. Китобдан жой олган "Жону жаҳонимсан, Ватан!"публицистик достони зиёли қалб соҳибининг она Ватанга бўлган беғубор муҳаббати изҳорига айланган. Китобдан ўрин олган эссе ва бадиалар катта бир фидойилик, самимият ва куюнчаклик билан ёзилган.

Шу ўринда қизиқ мисолни айтиш ўрни келди. Ўтган ёз ойлари кезларида газетага мамлакатимизда белбоғли кураш тараққиёти муаммолари мавзуида мақола келди. Мақола тайёрланди, таҳрир қилинди, лекин турли сабаблар билан эълон этилмади. Ўша кезларда мақола муаллифи курашнинг мазкур усулининг чинакам жонкуяри ва фидойиси эканига гувоҳ бўлгандик. Мана, ниҳоят, "Меҳнат" нашриётида "Белбоғли кураш" – "Борьба "белбоғли кураш" китобининг бир йўла ўзбек ва рус тилларида чоп этилганини кўриб, куюнчак муаллиф Носиржон Азизовни табрик этдик. Собиқ полвон ва кураш тарғиботчиси сифатида Носиржон ака белбоғли курашнинг бошқа ўзбек курашлари қатори жаҳон миқёсларига кўтарилаётганидан кенг китобхонлар оммаси фахрланишларига шубҳа йўқ, албатта.

... Китоб, мутолаа инсон учун ато этилган бемисл мўъжизалардан эканидан сўз бошладик. Бу мавзунинг адоғи йўқ, китоблар шовваси эса тиним билмайди.

Китоб нашр этилмоқда, китобхон халқ қалби эзгу орзу-умидлар уммонига айланади, бу уммондан қувват олган фикр ҳамиша уйғоқ, ҳамиша яшовчан бўлаверади!..

Абдураҳмон ТАШАНОВ

Эҳтиром

«ЧЎЛ ҲАВОСИ»ДАН СЎНГ

Ёзувчи Ўткир Ҳошимов ҳақида сўз

1962 йил кузда биз – ТошДУ филология факультети журналистика бўлими талабалари Бўка туманидаги Ильич номли колхоз пахтазорларида пахта тераётган эдик. Курсдошимиз Тўлқин Алимов бироз тоби қочиб қолиб, пахтага беш-олти кун кечикиб борди. Дўстимизни кўриб ҳаммамиз суюниб кетдик, ундан Тошкентдаги янгиликларни сўрадик. Тўлқин Ўткир Ҳошимовга мурожаат қилиб:

– Ўткир, суюнчини чўзинг. Сизга Абдулла Қаҳҳор мактуб ёзибди. Деканатга киргандим, кўриб қолдим, – деди.

– Қани мактуб, олиб келдингизми?!

– Йўқ, квартирамга олиб бориб қўйдим. Буёққа олиб келсам, йўлда йўқотиб қўйишим мумкин, деб ўйладим, ҳар ҳолда катта адиб ёзган хат... Тошкентга боргач оларсиз.

– Ўқиб кўрдингизми, нималарни ёзибдилар?

– Абдулла ака «Шарқ юлдузи»да эълон қилинган «Чўл ҳавоси» қиссангизни ўқибдилар. Сизни табриклаб, асарингизнинг ютуқ ва камчиликлари ҳақида ёзибдилар.

Ўткир Ҳошимов 1958 йили Тошкентнинг Домбробод даҳасидаги ўрта мактабни тамомлагач, меҳнат фаолиятини Ўрта Осиё темир йўл бошқармасининг «Темирйўлчи» газетасида бошлаган. 1959 йили Тошкент давлат университети филология факультети журналистика бўлимининг сиртқи бўлимига кириб ўқий бошлаган. 1962 йили мустаҳкамроқ билим олиш мақсадида кундузги бўлимига ўтган. Ижодини эса дастлаб «Темирйўлчи» газетасига, кейинроқ «Тошкент ҳақиқати» газетасига кичик хабарлар, лавҳалар ёзишдан бошлаган. «Чўл ҳавоси» қиссаси унинг биринчи катта насрий асари эди. Унинг бу муваффақияти билан биз курсдошлари ҳам табриклаган эдик. Ўша даврда республикадаги адабий жараёнга раҳбарлик қилиб турган Абдулла Қаҳҳордан мактуб келиши Ўткир учун кутилмаган қувончли воқеа бўлди.

Ўшанда Ўткирнинг тинчи йўқолди: тезроқ пахта мавсуми тугаса-ю, Тошкентга қайтиб, Абдулла Қаҳҳор ёзган хатни ўқиса. Ниҳоят, пахта мавсуми тугади, Тошкентга қайтдик. Шаҳарга келгач, Ўткир Домбрободдаги уйига эмас, кўрпа-ёстиғини орқалаб, Тўлқин Алимовнинг эски шаҳардаги квартирасига йўл олди.

Уч-тўрт кундан кейин у Абдулла Қаҳҳор ҳузурига борди. Абдулла Қаҳҳор ёш ҳамкасбига «Чўл ҳавоси» қиссасининг фазилатлари ва камчиликлари ҳақида батафсил гапирибди, насиҳатлар қилибди. «Бадиий прозанинг тангриси Лев Толстой бўлади, шу адиб асарларини кўпроқ ўқинг. Иккита китоби чиққач, ичиб, кўчада гандираклаб юрадиган ёзувчилардан бўлманг», дебди.

Ўткир бизга шуларни сўзларкан, худди ўзига-ўзи гапиргандек: «Мен энди ёмон нарса ёзмаслигим керак, бу улуғ инсоннинг ҳафсаласини пир қилиб қўймаслигим керак», деди.

Шу ўринда ўзим пайқаган бир ҳолатни қайд этсам. Абдулла Қаҳҳор 50–60-йилларда ўзининг биринчи йирик асари билан матбуотда кўринган ёзувчиларнинг анчагинасига мактуб ёзган, уларга йўл-йўриқ берган, илиқ сўзлари билан руҳлантирган. Менимча, бунда у рус ёзувчиси М. Горькийдан ибрат олган.

Горький меҳр кўрсатган ёш адиблардан фарқли равишда, А. Қаҳҳорнинг назарига тушган, унинг самимий ўгитларини тинглаган ёшларнинг деярли ҳаммаси устоз ишончини оқлашди. Булар ҳурматли ёзувчиларимиз Саид Аҳмад, Озод Шарафиддинов, Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов, Ўткир Ҳошимов, Шукур Холмирзаев, Учқун Назаров ва бошқалардир.

Абдулла Қаҳҳор билан танишиб, суҳбатлашиб келганидан кейин Ўткир китоб мутолаасига илгаридан ҳам зўр шижоат билан киришди. Ижодни ҳам тўхтатмади. «Чўл ҳавоси»дан сўнг бир нечта яхши ҳикоялар ёзди.

1964 йили биз университетни тамомлаб, республиканинг турли шаҳар ва вилоятларига тарқаб кетдик. Мен Сирдарё вилояти газетасида ишлай бошладим. 1968 йилнинг бошида Ўткир менга Тошкентдан қўнғироқ қилиб: «Чўлқувар журналист, чўлда юрганингиз етар. Тошкентга қайтинг, бирга ишлаймиз», деди. Мен рози бўлдим. Шундан кейин Тошкентга қайтиб, «Тошкент оқшоми» газетасида ишлай бошладим. Ўткир газетанинг адабиёт ва санъат бўлимини, мен эса саноат бўлимини бошқарардик. Ўша пайтда «Тошкент оқшоми» жамоасида анча қобилиятли журналистлар тўпланган эди. Улар орасида энг пешқадами Ўткир Ҳошимов эди. Муҳарриримиз Саъдулла Кароматов ҳам мажлисларда ҳамиша уни мақтаб, «Ўткирдай бўлинглар», дердилар. Ўткирдай бўлиш эса осон эмас эди. Мен бу фикримни таҳририят йиғинларида айтганман. Бошқа ҳамкасбларимизнинг ёзганлари оддий ипдан тўқилган матога ўхшаса, Ўткирнинг ёзганлари Хитой шойисига ўхшайди, деганман. Унинг хоҳ бадиий, хоҳ публицистик асарларини ўқисангиз, қаймоқ ичгандай мазза қиласиз. Чинакам беллетристика, деб шуни айтса керак. Бундай халқона, ширали, жозибадор тил камдан-кам ёзувчида бўлади. Унинг 60–70-йилларда ёзган «Қалбингга қулоқ сол», «Баҳор қайтмайди» қиссалари, «Нур борки, соя бор» романи ёзувчига катта шуҳрат келтирди.

1986 йили Ўткир Ҳошимовнинг «Шарқ юлдузи» журналига муҳаррир этиб тайинланиши узукка кўз қўйгандек иш бўлди: журнал мундарижаси тубдан ўзгариб, ўқувчилари сони кўпайди.

Ҳар бир газета ва журналнинг ўқишли бўлиши биринчи навбатда бош муҳаррирга, унинг мутахассис сифатидаги лаёқати, дадиллиги ва ташкилотчилигига боғлиқ. Агар муҳаррирда бу фазилатларнинг биронтаси етишмаса, шубҳасиз, нашр оқсайди. Ўткирда эса бу фазилатларнинг барчаси бор. Мен бунга у билан уч йил университетда бирга ўқиб, ўн беш йил «Тошкент оқшоми»да, ўн йилдан зиёд «Шарқ юлдузи»да ишлашиб, кўп бор иқрор бўлганман.

Олий Мажлисга депутатликка номзод Ўткир Ҳошимов билан 1997 йилда Зангиота туманидаги «Қорасув» жамоа хўжалигида бўлган учрашувда «Ўзгариш» қишлоғилик бир кекса муаллим сўз олиб шундай деган эди: «Дунёда туғиладиган ҳар ўн-ўн беш минг одамдан биттасининг юраги кўкрагининг ўнг томонида бўларкан. Бу одамнинг жасур инсон бўлиши белгиси саналади. Мен Ўткир Ҳошимовнинг ёзган асарларини ўқиб, бу кишининг юраги кўкрагининг ўнг томонида бўлса керак, дердим. Мана, бугун ҳурматли ёзувчимизни кўриб, қўлларини олганимдан ҳаяжондаман. Республика Олий Мажлисига шундай дадил, адолатпарвар, фикр-мулоҳазали инсонлар депутат этиб сайланса айни муддао бўлади».

Севимли адибимизни кўп сонли мухлислари номидан қутлуғ 60 ёшлари ва "Буюк хизматлари учун" ордени билан муборакбод этамиз!

Ҳеч ёдимдан чиқмайди, 1968 йил баҳорда Абдулла Қаҳҳор вафот этганди. Бу хабар тарқалган куни эрталаб Ўткир ишга кела солиб, Абдулла Қаҳҳор ҳақида мақола ёзишни бошлади. Тушга яқин мақолани тугаллаб, остига ўзининг ва Озод Шарафиддиновнинг имзосини қўйди. Сўнг менинг олдимда Озод акага қўнғироқ қилиб, мақолани ўқиб бериб, имзосини қўйиш учун розилигини олди. «Мақола шу ҳолида бўладими ёки яна кучайтирайми?» деди у. Озод ака шошиб: «Йўқ, йўқ, шу етади!» дедилар.

Эртаси газетанинг биринчи бетида Озод Шарафиддинов ва Ўткир Ҳошимовнинг «Халқ ёзувчиси» сарлавҳали мақоласи эълон қилинди. Бу шогирднинг устоз хотирасига ҳурмати ифодаси эди, албатта.

Ўткир Ҳошимов «Шарқ юлдузи» журналига ўн йилдан ортиқ муҳаррирлик қилди. Бу йилларни мен журнал тарихидаги энг нурли йиллар деб биламан. Муқаддас Қуръони карим таржимаси, «Темур тузуклари», «Дулбаржин», «Ўғузнома» асарлари, Аҳмад Яссавий ҳикматлари, Вамберининг «Бухоро ёхуд Мовароуннаҳр тарихи» асари, халқ ҳаракатининг туб илдизини очишга қаратилган давра суҳбатлари ва мақолалар, Туркистон ўлкасининг Чор Россияси томонидан босиб олиниши ва мустамлакага айлантирилиши ҳақидаги ҳақиқатни очиб берувчи Ҳ.Зиёевнинг «Чоризм истилоси», Фозилбек Отабек ўғлининг «Дукчи Эшон воқеаси», Баёнийнинг «Шажараи Хоразмшоҳий», А.Авлонийнинг «Афғон дафтари» асарлари, Верешчагиннинг хотиралари айни шу даврда журнал юзини кўрди.

Ўткир Ҳошимов сермаҳсул ёзувчи. У ўз ижоди давомида 40 дан зиёд китоб чиқарди. Булар уч роман, олти қисса, тўрт драма ва комедия, ўнлаб ҳикоялар ва публицистик мақолалардан иборат. Ёзувчи асарлари фақат Ўзбекистонда эмас, балки қардош халқларнинг тилларида, чет элларда ҳам нашр этилган.

Ҳеч ёдимдан чиқмайди, 1997 йили «Шарқ юлдузи» журналига Нью-Йорк шаҳридан нашр этиладиган «Икар» журналидан қўнғироқ қилишиб: «Журналимизда Ўткир Ҳошимовнинг «Тушда кечган умрлар» романидан парча бермоқчи эдик. Шунга муаллифнинг розилигини олмоқчимиз. Агар у киши рози бўлсалар шартнома қоғозларини юбормоқчимиз», дейишди.

Эртаси ёзувчи билан «Икар» журнали муҳаррири ўртасида телефон орқали суҳбат бўлиб ўтди. «Тушда кечган умрлар» романидан парча «Икар» журналида босиладиган бўлди. Шу пайтгача Америка журналида бирон-бир ўзбек ёзувчисининг асари эълон қилинмаган экан.

80-йиллар бошида Ўткир Республика телевидениесида туркум баҳслар олиб борган, телетомошабинлар уларни катта қизиқиш билан томоша қилиб, телевидениега юзлаб, минглаб хатлар ёзишган. Телепублицистиканинг ажойиб намунаси бўлган бу баҳслар, шубҳасиз, Ўзбекистон телевидениеси кўрсатувлари тарихидаги ёрқин саҳифани ташкил этади. Лекин ўша пайтда бу баҳслар кутилмаганда тўхтаб қолди.

Ўткир билан бир учрашувимизда шу ҳақда сўз очиб:

– Телетомошабинларни соғинтириб қўйдингиз-ку, – дедим.

Шунда Ўткир аввалига индамай қўл силтади. Кейин деди:

– Мени Марказқўмга чақиришиб, телевидениеда даҳрийлик ҳақида баҳс ташкил этасиз, дейишди. Мен бу иш қўлимдан келмайди, буни шу мавзуда диссертация ёқлаб, фан номзоди, профессор бўлган кишиларга буюринглар, деб чиқиб кетдим. Шундан бери мени телевидениега чақирмай қўйишди... Мен уларнинг айтганини қилсам мухлисларимнинг юзига қандай қарайман, Алиназар! Отам билан онам гўрларида тик туришмайдими? Мен Бешёғоч даҳасида масжид ва мадраса қурдирган Абулқосим эшоннинг эварасиман...

Бугун 60 ёшга кирган дўстимиз Ўткир Ҳошимовнинг «Авлодларга нима деймиз?», «Мантиқ қани?», «Қалбнинг оппоқ дафтари», «Муқаддас қасамни бузганлар» мақолаларида, «Тераклар япроқ ёзди» ҳикоясида чириган коммунистик тузумнинг энг оғриқли муаммолари ўртага ташланган эди.

Табиийки, Ўткир Ҳошимовдай имон-эътиқодли, адолатпарвар кишилар фақат адабиётда эмас, бошқа соҳаларда ҳам анчагина. Ўшаларнинг саъй-ҳаракати билан эндиликда ёрқин истиқболимизни яратаяпмиз.

Алиназар ЭГАМНАЗАРОВ

Муборак!

ЭЪТИРОЗ ЭМАС, ЭҲТИЁЖ...

Қуръони каримнинг янги таржимаси

Халқимиз маънавий-маданий ҳаётида муҳим воқеа юз берди. Аллоҳнинг инояти билан, Ўзбекистон истиқлолининг яна бир улуғ неъмати юрт аҳлига тақдим этилди: Қуръони карим маънолари ўзбек тилида исломшунос олим Абдулазиз Мансур таржимасида нашр этилди. Янги таржима Тошкент Ислом университети нашриётида нашрга тайёрланган. Бу таржима Ислом университетининг энг салмоқли ва энг шарафли туҳфаларидан биридир.

Мутаржим таржима ҳақида сўз ёзиб, унда: "Аввалги таржималарда учраган камчиликларни такрорламаган ҳолда, тобора сифатли таржима ва тафсирларни таълиф этиш янги аср уламоларининг шарафли вазифаларидандир", дейди. Сўнг янги таржима хусусиятларини баён этади: I. Таржима ҳанафийлик мазҳаби, яъни, ҳазрати Имом Аъзам—Абу Ҳанифа мазҳабларига мувофиқ тайёрланган. Бошқа мазҳаблар билан қиёсий тафсирлар изоҳда кўрсатиб борилган. 2. Оятлар мазмунини имкони борича сўзма-сўз ифодалашга ҳаракат қилинган. Қўшимча, ёрдамчи сўз ва иборалар қавс ичида берилган. 3. Мураккаброқ ва шарҳга зарурият бўлган оятларга саҳифа остида изоҳ берилган. 4. Амалда бўлиб келган кирилл ёзуви қоидаларига риоя қилинган.

Демак, янги таржима олдинги таржималарга эътироз сифатида эмас, балки эл-юрт эҳтиёжининг маҳсули бўлиб дунёга келди. Дарҳақиқат, Қуръони карим маънолари инсон идрокидан кенг бўлиб, унинг янги-янги таржима ва тафсирларига ҳамиша эҳтиёж бор.

Янги таржиманинг таҳрир ҳайъати, шунингдек, масъул муҳаррир, филология фанлари доктори, профессор Ҳамидулла Кароматов, нашр муҳаррири, Ўзбекистон Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик қўлёзмалар институти илмий ходими Баҳриддин Умрзоқов ҳамда бадиий муҳаррир ва матбаа ходимлари жуда жиддий меҳнат қилганлари китобнинг сифати ва безакларидан сезилиб турибди.

Шундай қилиб, ўзбек халқи ҳаётидаги ўтган XX аср билан бу янги аср ибтидосида жами 5 та таржима ва тафсир дунёга келди:

1. Улуғ ватандошимиз Саййид Маҳмуд Торозий Олтинхонтўра ҳазратларининг таржима ва тафсири.
2. Атоқли ватандошимиз Муҳаммад Шариф Ҳиндистоний-Қўқондий Мавлавий-Нақшбандийнинг ўзбекча таржима ва тафсири.
3. Алоуддин Мансур домланинг изоҳли таржимаси.
4. Муфассир Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг "Тафсири ҳилол" таълифи.
5. Абдуллазиз Мансурнинг мазкур янги таржимаси.

Бундан ташқари, аллома Шамсиддин Бобохонов ҳам Қуръони каримнинг 30- порасини таржима қилиб, алоҳида нашр эттирган. Яна Фанлар академиясига Ҳ.Абдуллаев раҳбарлик қилган даврда ҳам Қуръони карим таржимасига киришилган.

Истиқлол неъмати бўлиб, булардан Саййид Маҳмуд Торозий таржимаси ҳам алоҳида нашр этилди. Уни филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби Исматуллоҳ Абдуллаев махсус сўзбоши билан нашрга тайёрлаган.

Кўриниб турибдики, муборак, муқаддас Қуръони каримни ўзбекчага ўгириш борасида муайян таржима ва тажриба мактаби юзага келган.

Қуръони карим таржимасидаги жаҳон тажрибасига кўра, таржима саҳифа ҳошиясига – аслият четига оятма-оят жойлаштирилганда китоб албатта ўнг томондан бошланар эди. Кейинги нашрларда шаклланган тарихий тажриба инобатга олинади, деб умид қиламиз ва муҳтарам китобхонларга бу улуғ неъмат — Қуръони каримнинг янги таржимаси муборак бўлсин деймиз!

Мирзо КЕНЖАБЕК

Нашр

РАСУЛ ҲАМЗАТ ДЕБДИКИ...

Тишларинг тушибди, десам, Шукрулло,
Ширинлик важига ўч эмас эдинг.
Манглайинг ажинин санаб ҳайронман,
Мени туққан замонга дуч эмас эдинг.

Худди шу мисралар билан бошланадиган ажойиб шеърни буюк Ғафур Ғулом ёзганида адибимиз Шукрулло ҳали навқирон, кучга тўлган, истибдод зулмларига қарши ҳам кўнгилда, ҳам қоғозда қораламалар битаётган маҳал эди. Аммо бугун ҳам нуроний ёшга етиб, соч-соқоли оқарган, мўйсафид Шукрулло навқирон, дўстлари, ҳаммаслаклари орасида тетик.

Шукрулло ижоди ва фаолияти ҳақида кўплаб шоиру ёзувчилар, айтиш мумкинки, бугун дунё адабиёти намояндаларига айланиб улгурган улуғ устозлар эсдаликлари жамланган "Умрбоқийлик" номли қалингина, залворли китоб чоп этилди. Юқорида таъкидлаганимиздек, китоб устозу шогирд аталмиш қаламкашларнинг меҳру муҳаббати билан лиммо-лим. Мисол учун, атоқли Расул Ҳамзатов шундай ёзади:

"— Яқинда отамнинг юз ўн йиллиги бўлади, анча меҳмон келади. Шу байрамниям бирга баҳам кўрамиз. Қиттак-қиттак отамиз ҳам. Айтмоқчи, Шукрулло соғ-омон юрибдими? У галварс биласанми, бир куни Москвада ресторанда ўтириб мени роса ёмонлабди: ўтакетган ароқхўр, дебди, худди ўзи ичмайдигандек... Учрашганимда: "Мени нега ғийбат қилиб юрибсан? — деб сўрасам, тиржаяди. "Нима дебман?", деб ўзини гўлликка солади. Нима деганини айтсам, "Мен ундай демовдим. Айтувдимки, илгарилари Ҳамзатов билан бирга ичардик. Мен ароққа хиёнат қилдим — ичишни ташладим. Расул бўлса, вафодорлигича қолди, иродаси кучли экан унинг, дегандим", — дейди. Бўлди кулги, бўлди кулги... Зўр одам-да, Шукрулло! Мен уни эркалатиб, доимо "Шукур, оллоҳ" деб чақиришни хуш кўраман.

Расул ҲАМЗАТОВ"

Бу каби дилсўзлар, буюк инсонлар тилидан тўкилган нодир дурдоналар ҳеч бир адабиётсеварнинг эътиборидан четда қолмаса керак.

Ҳа айтганча, бу орада "Шарқ" матбаачилари ҳам савобли ишга қўл урдилар — шоирнинг янги китобини босишга тайёрлашди. Шукруллонинг сара шеърлари жамланмасидан иборат "Тўкилган дардларим" китоби босмадан чиқди.

Мажмуада Шукрулло дўстларга қарата мурожаат қилади:

Ҳа, ўзинг кексайгин, дўстлигинг бироқ,
Шундай қолсин экан доим навқирон.
Навқирон бўлсангу, сендан олдинроқ
Дўстлигинг қариса, нақадар ёмон.

Шаҳноза ҒОИПОВА

Ён дафтардан

УМРИМНИ ЭЗГУЛИККА САРФЛАСАМ...

Кимки ўз ҳаётидан нолиса, унинг ҳечам бири икки бўлмайди.

* * *

Кимки барча яхшилик ва ёмонлик сабабларини ўзидан изласа ва топса, у бу дунё сиру асрорининг тагига етибди.

* * *

Нолима, бундан баттар бўлиши ҳам мумкин эди...

* * *

Биз кўпинча Яратгандан ҳар бир нарсани пок ният билан охиригача сўрай билмаймиз.

* * *

Қизиқ, барча у ёки бу аъзоси оғриганидан шикоят қилади, аммо ҳеч ким хасталикнинг бош сабабчиси — ўз нафсидан нолимайди...

* * *

Ғоҳида баъзи ақлли сўзларни мазмун-моҳиятига етмасдан гапириб қўямиз-да, сўнг унга амал қилолмай қийналамиз...

* * *

Кишиларнинг ўзаро яқинлиги, уларнинг узоқ йиллар мобайнида таниш-билишчилигида эмас, балки бир-бирларининг қалбига йўл топа билганликларидадир.

* * *

Кимки биродарини алдабдими, демак, у ўзини алдабди.

* * *

Эй Раббим, мен сендан 3 тилакни 3 ният учун сўрайман: соф ният ва пок эътиқодни — охиратда иймонимни басаломат сақлашинг; тани соғлиқ ва хокисорликни — ҳамиша банда эканлигимни ёдда тутишим; севимли бандаларига насиб этилган марҳаматларни мендан ҳам дариғ тутмасликни — фақат ўзингдан қўрқиб, фақат ўзингдан умид қилиб яшашим учун.

Бу дунёнинг тошу тарозиси шунчалар аниқки, ҳеч нарса ҳеч қачон изсиз кетмаган, кетмайди. Эҳ қани эди, бор умримни фақат эзгу ишларга сарфласам...

Обиддин АББОСХОН ўғли

ДОРИШУНОСЛИККА ДОИР ҚЎЛЛАНМА

"Абу Али ибн Сино" нашриёти Тошкент Фармацевтика институти кафедра мудири, доришунос олим Миржамол Миралимовнинг "Фармацевтик технология асослари" ва "Йиғинди препаратлар технологияси" деб номланган икки дарслигини чоп этди. Энг муҳими – шу соҳада ўзбек тилидаги дарслик ва қўлланмалар йўқ эди, мазкур китоблар ушбу бўшлиқни тўлдирди. Қолаверса, ҳар икки асарда Шарқ табобатчилиги бобокалонларидан то ҳозирги давр ўзбек доришунослиги фани фидойилари тажрибалари умумлаштирилган, ўлкамиздаги табиий имкониятлардан доришуносликда оқилона фойдаланишга ва фармацевтик амалиётга доир бошқа кўплаб масалалар қамраб олишга ҳаракат қилинганки, ҳар икки дарслик олий ўқув юрти ва амалиётчиларга зарур қўлланма вазифасини ўтайди.

Аҳмадали ОРТИҚОВ
Андижон